

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет економіки та управління

Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма Корпоративна економіка та міжнародний бізнес

Виконала: студентка групи МгЗКЕМБ-24
Сухорукова Анастасія Олегівна

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Хаустова Євгенія Борисівна

Рецензент :
д.е.н., професор
Пузирьова Поліна Володимирівна

Київ 2025

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет економіки та управління

Кафедра економіки

Спеціалізація 051 Економіка

Освітня програма Корпоративна економіка та міжнародний бізнес

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки

Поліна ПУЗИРЬОВА

«___» ___ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ Сухоруковій Анастасії Олегівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Міжнародна співпраця в системі охорони здоров'я України

Науковий керівник роботи Хаустова Євгенія Борисівна, д.е.н., професор.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від "16" вересня 2025 року №209-уч

2. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи Наукова та практична література, звітність підприємства, статистичні данні.

3. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно опрацювати) дослідити міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я України, включаючи теоретичне обґрунтування сутності та структури міжнародної взаємодії, аналіз нормативно-правового забезпечення та основних моделей міжнародної співпраці у медичному секторі; здійснити організаційно-економічну характеристику НСЗУ в контексті її міжнародної діяльності, провести аналітичну оцінку міжнародного фінансування та партнерств, визначити ключові проблеми та бар'єри міжнародної економічної взаємодії, оцінити ефективність використання міжнародних ресурсів; обґрунтувати стратегічних напрямів залучення іноземних інвестицій у систему охорони здоров'я, розробити практичні механізми удосконалення міжнародних економічних відносин НСЗУ, сформулювати прогностичну модель інтеграції України до європейського цифрового ринку медичних даних; підготувати висновки і рекомендації щодо посилення міжнародної співпраці та підвищення фінансової стійкості системи охорони здоров'я.

4. Дата видачі завдання 22 вересня 2025 р.

К А Л Е Н Д А Р Н И Й П Л А Н

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи	Орієнтовний термін виконання	Примітка про виконання
1	Вступ	19.09.2025	
2	Розділ 1. Теоретичні основи міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я	05.10.2025	
3	Розділ 2. Аналіз міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України	15.10.2025	
4	Розділ 3. Перспективи розвитку міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України	02.11.2025	
5	Висновки	06.11.2025	
6	Оформлення (чистовий варіант)	08.11.2025	
7	Подача кваліфікаційної роботи науковому керівнику для відгуку	10.11.2025	
8	Подача кваліфікаційної роботи для рецензування (за 14 днів дозахисту)		
9	Перевірка кваліфікаційної роботи на наявність ознак плагіату та текстових співпадінь (за 10 днів до захисту)		Коефіцієнт подібності ____% Коефіцієнт цитування ____%
10	Подання кваліфікаційної роботи на завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)		

З завданням ознайомлений:

Анастасія СУХОПУКОВА

Здобувач

Науковий керівник

Євгенія ХАУСТОВА

АНОТАЦІЯ

Сухорукова А.О. Міжнародна співпраця в системі охорони здоров'я України. - Рукопис.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 – Економіка. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2025 рік.

Кваліфікаційну роботу присвячено комплексному аналізу міжнародних економічних відносин України у сфері охорони здоров'я та визначенню шляхів підвищення ефективності міжнародного співробітництва НСЗУ. У роботі розкрито теоретичні засади міжнародної взаємодії в медицині, охарактеризовано сучасні тенденції глобалізації ринку медичних послуг, фінансування та цифрової трансформації галузі.

На основі аналітичного дослідження діяльності НСЗУ оцінено ефективність зовнішніх інвестицій, міжнародної технічної допомоги та партнерських програм ЄС, ВООЗ, Світового банку та USAID. Виділено ключові проблеми міжнародної взаємодії: недостатня цифрова сумісність, фрагментованість фінансових потоків, обмеженість доступу до європейських медичних даних, невідповідність GDPR та затримка інтеграції до European Health Data Space.

Запропоновано економічні механізми підвищення результативності міжнародної співпраці: модель оцінки ефективності зовнішнього фінансування, інституційні рекомендації щодо гармонізації з правом ЄС та прогностичну модель інтеграції України до єдиного цифрового ринку медичних даних ЄС.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, охорона здоров'я, НСЗУ, міжнародне фінансування, технічна допомога, євроінтеграція, GDPR, цифрова трансформація.

SUMMARY

Sukhorukova A.O. International cooperation in the healthcare system of Ukraine. - Manuscript.

Qualification work in the specialty 051 – Economics. – Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2025.

The master's thesis examines the theoretical foundations and practical mechanisms of developing international economic relations in the healthcare sector of Ukraine, with a focus on the institutional role of the National Health Service of Ukraine (NHSU). The research analyses key directions of international cooperation, including interaction with WHO, the World Bank, UNDP, USAID, and EU institutions, as well as the impact of foreign financial assistance, digital integration initiatives, and European health governance standards.

Based on analytical evaluation of economic indicators, financing tools, and international technical assistance, the work identifies major challenges of NHSU's international activity and proposes strategic solutions. Special attention is given to strengthening digital interoperability, improving efficiency of external financial support, and enhancing integration of the Ukrainian healthcare system into the EU Health Union and the European Health Data Space.

Keywords: international economic relations, healthcare financing, NHSU, EU integration, international cooperation, digital health, public governance.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	9
1.1. Поняття та сутність міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я.....	9
1.2. Основні форми міжнародного співробітництва та роль міжнародних організацій у розвитку в охороні здоров'я.....	14
1.3. Вплив глобалізації та теоретичні підходи до аналізу економічних аспектів міжнародного співробітництва в охороні здоров'я.....	20
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ	28
2.1. Організаційно-економічна характеристика міжнародної діяльності Національної служби здоров'я України.....	28
2.2. Оцінка економічної ефективності міжнародного співробітництва Національної служби здоров'я України.....	37
2.3. Аналіз зовнішньоекономічних зв'язків Національної служби здоров'я України у контексті євроінтеграції.....	46
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....	56
3.1. Виявлення основних проблем міжнародної економічної діяльності Національної служби здоров'я України.....	56
3.2. Формування стратегічних напрямів удосконалення міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України.....	61
3.3. Модель підвищення ефективності міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України.....	68
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Система охорони здоров'я України переживає масштабну трансформацію, що зумовлена як внутрішніми реформами, так і зростаючим впливом міжнародних економічних процесів. У контексті глобальної інтеграції, війни, формування нових моделей фінансування медичних послуг та посилення ролі міжнародних донорів ключове значення набуває ефективність функціонування Національної служби здоров'я України (НСЗУ). Вона виступає центральним інституційним механізмом реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення та водночас є активним учасником міжнародних економічних відносин.

Посилення співпраці з іноземними фінансовими інституціями, донорами, урядовими та неурядовими організаціями сформувало нову архітектуру зовнішнього фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я. Міжнародне партнерство стало важливим інструментом підтримки медичної системи у період воєнних дій, що вимагає поглибленого аналізу підходів до управління міжнародними фінансовими потоками, механізмів використання зовнішньої допомоги та оцінювання їх ефективності.

У таких умовах своєчасним та практично значущим є дослідження сучасних підходів до розвитку міжнародних економічних відносин НСЗУ, оцінка їх результативності та обґрунтування шляхів удосконалення механізмів зовнішнього фінансування в умовах післявоєнного відновлення України.

Стан наукової розробки проблеми. Питання міжнародного економічного співробітництва у сфері охорони здоров'я, механізмів фінансування систем охорони здоров'я та інтеграції міжнародної допомоги досліджували такі вчені, як Андрущенко В., Гладун З., Гальчевська Л., Дорошенко Т., Заліско І., Лехан В., Надрага В., Пінчук І., Рожкова Л., Ромащенко О., Семигуліна І., Степаненко К., Ярош Н. і інші. У їхніх працях висвітлено загальні аспекти функціонування систем охорони здоров'я, підходи до реформування фінансів галузі та особливості міжнародної підтримки медичного сектору.

Разом з тим, комплексне дослідження міжнародних економічних відносин саме НСЗУ як центрального фінансового оператора медичної системи, а також оцінювання ефективності залучення та використання зовнішніх ресурсів для забезпечення Програми медичних гарантій залишаються недостатньо опрацьованими. Це формує наукову прогалину, що підсилює актуальність обраної теми.

Мета дослідження – проаналізувати та удосконалити механізми розвитку міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити сутність і структуру міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я;
- проаналізувати еволюцію та інституційну роль НСЗУ в контексті міжнародної співпраці;
- дослідити обсяги, динаміку та структуру міжнародного фінансування НСЗУ у 2020–2024 рр.;
- оцінити результативність залучених міжнародних ресурсів для реалізації Програми медичних гарантій;
- виявити проблеми та дисбаланс у взаємодії НСЗУ з міжнародними донорами та партнерами;
- розробити аналітичну модель оптимізації міжнародного фінансування НСЗУ;
- запропонувати практичні інструменти та механізми вдосконалення міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я.

Об'єкт дослідження – міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я України.

Предмет дослідження – механізми, інструменти та результати міжнародного економічного співробітництва НСЗУ.

Методи дослідження. У роботі використано системний підхід, економічний аналіз, інституційний та структурно-функціональний підхід, методи горизонтального та вертикального аналізу, статистичний аналіз, моделювання, методи порівняльного аналізу та графічної інтерпретації даних.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури на 88 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

1.1. Поняття та сутність міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я

Система охорони здоров'я відіграє ключову роль у забезпеченні добробуту населення, а її розвиток значною мірою залежить від міжнародного співробітництва. У сучасних умовах медична галузь стала об'єктом глобалізованих економічних процесів, що обумовлює необхідність розвитку міжнародних економічних відносин. Вони охоплюють широкий спектр напрямів співпраці, таких як торгівля фармацевтичною продукцією, іноземні інвестиції у медичну інфраструктуру, обмін технологіями, співпраця у сфері наукових досліджень та фінансування міжнародних медичних програм.

Міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я сприяють розширенню доступу до високоякісних медичних послуг, забезпеченню сучасного обладнання та інноваційних методів лікування, а також удосконаленню механізмів фінансування медичної системи. Вони ґрунтуються на багатосторонній взаємодії між державами, міжнародними організаціями, приватними компаніями та науковими установами, що працюють у медичному секторі.

Поняття міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я охоплює сукупність економічних, правових і технологічних процесів, що визначають співпрацю між країнами в медичному секторі. Такі відносини включають:

- міжнародну торгівлю лікарськими засобами та медичним обладнанням;
- спільне фінансування наукових досліджень у сфері біотехнологій та медицини;
- взаємодію урядів та міжнародних організацій у сфері охорони здоров'я;

- інвестиції у створення нових медичних закладів та виробничих потужностей у сфері фармацевтики;
- співпрацю у запобіганні глобальним загрозам, таким як пандемії, епідемії та біологічні небезпеки.

Ця взаємодія базується на міжнародних угодах, договорах та меморандумах про співпрацю, що регулюють питання постачання медичних товарів, стандартизації якості ліків, а також обміну медичними технологіями.

Міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я є складним і багатогранним процесом, що включає кілька ключових аспектів:

1. Торгівля медичними товарами та послугами

Міжнародна торгівля медичними товарами та послугами є важливим аспектом глобальної економіки. Країни експортують та імпортують лікарські засоби, медичне обладнання, діагностичні системи, засоби реабілітації та інші товари, що сприяють підтримці здоров'я населення.

- Наприклад, країни Європейського Союзу та США є провідними експортерами фармацевтичної продукції, тоді як багато країн, що розвиваються, залежать від імпорту медикаментів [1]
- Інший напрям торгівлі – медичний туризм. Пацієнти з країн із високою вартістю медичних послуг часто звертаються до клінік у державах, де рівень медицини є високим, але послуги коштують дешевше (наприклад, Туреччина, Індія, Таїланд).

2. Іноземні інвестиції в медичну галузь

Інвестування в охорону здоров'я є одним із найважливіших напрямів міжнародної економічної взаємодії. Вкладення капіталу в розвиток медичної інфраструктури, фармацевтичного виробництва та біотехнологій дозволяє країнам покращувати рівень медичних послуг і впроваджувати інноваційні технології [2].

- Залучення міжнародних інвесторів сприяє будівництву нових лікарень, лабораторій та медичних центрів.

- Участь транснаціональних корпорацій у розвитку фармацевтичного ринку сприяє розширенню виробництва та доступності лікарських засобів.
- Венчурні інвестиції спрямовані на підтримку інновацій у сфері біотехнологій та розробки нових методів лікування (наприклад, генна терапія, штучний інтелект у діагностиці).

3. Науково-технічне співробітництво

Співпраця між країнами та міжнародними організаціями у сфері медичних досліджень дозволяє розробляти нові методи лікування, діагностики та профілактики захворювань.

- Спільні наукові програми між університетами та дослідницькими центрами сприяють появі інновацій у сфері медицини.
- Міжнародні фармацевтичні компанії співпрацюють у розробці та клінічних випробуваннях нових препаратів.
- Програми обміну медичними спеціалістами дозволяють передавати досвід та покращувати рівень професійної підготовки лікарів.

4. Глобальні фінансові програми та допомога міжнародних організацій

Фінансування міжнародних медичних програм сприяє покращенню системи охорони здоров'я у країнах із низьким рівнем доходу та забезпеченню глобальної медичної безпеки [9].

- Світовий банк та МВФ надають кредити на реформування медичних систем у країнах, що розвиваються.
- ВООЗ реалізує глобальні програми боротьби з інфекційними захворюваннями, такими як СНІД, малярія та туберкульоз.
- Європейський Союз надає фінансування для реформування медичних систем своїх членів та країн-сусідів.

5. Гармонізація нормативно-правової бази

Взаємодія у сфері охорони здоров'я передбачає необхідність узгодження нормативно-правових актів між країнами. Це включає стандартизацію

лікарських засобів, регулювання якості медичних послуг, етичні норми клінічних досліджень та інші аспекти.

- Розробка міжнародних стандартів дозволяє забезпечити ефективність та безпеку лікарських засобів.
- Узгодження законодавства сприяє розширенню доступу до медичних послуг у різних країнах.

Міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я відіграють важливу роль у забезпеченні глобальної медичної безпеки, розвитку інновацій та покращенні якості життя населення. Вони охоплюють широкий спектр економічної взаємодії, включаючи торгівлю медичними товарами, інвестування в охорону здоров'я, співпрацю у сфері наукових досліджень та реалізацію міжнародних фінансових програм. Глобалізація сприяє розширенню цих відносин, що відкриває нові можливості для покращення систем охорони здоров'я в різних країнах.

Міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я формуються під впливом великої кількості факторів, зокрема економічної інтеграції, технологічного розвитку, зміни глобальних ринків фармацевтичної продукції та трансформації моделей фінансування медичної допомоги. У ХХІ столітті охорона здоров'я перестала бути виключно внутрішнім питанням держави та перетворилася на елемент міжнародного економічного простору, де взаємодіють сотні суб'єктів різних рівнів — національних, регіональних і глобальних [1].

Сутність міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я також визначається динамікою транснаціональних потоків медичних технологій, інтелектуального капіталу та фінансових ресурсів. Зростання інвестицій у біотехнології та фармацевтику з боку транснаціональних корпорацій (ТНК) сприяє підвищенню конкуренції та розширенню доступу пацієнтів до інноваційних медичних рішень. Значна частина клінічних досліджень на сьогодні фінансується саме міжнародними корпораціями, що формує нову архітектуру ринку медичних технологій [2].

Істотний вплив на міжнародні економічні відносини чинить і глобальна торгівля медичними товарами. За даними OECD, світовий обсяг експорту фармацевтичної продукції у 2023 році перевищив 820 млрд дол. США, а медикаменти стали одним із найбільш ліквідних товарів у світовій торгівлі [3]. Особливе значення має те, що ринки є сильно диференційованими: країни ЄС і США є провідними виробниками та експортерами готових препаратів, тоді як Китай та Індія домінують у виробництві активних фармацевтичних інгредієнтів (API), що створює залежність глобальних ланцюгів постачання.

У науковій літературі міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я також розглядаються крізь призму концепції глобального медичного управління (global health governance), яка відображає систему координації, що здійснюється міжнародними організаціями — ВООЗ, Світовим банком, ЮНІСЕФ, Глобальним фондом, Європейською комісією. Ці організації забезпечують узгодження стандартів, регуляторних процедур, механізмів реагування на надзвичайні ситуації та формують глобальні політики охорони здоров'я [4].

Вагомим елементом міжнародних економічних відносин є трансфер медичних технологій. Країни з високим рівнем доходу активно передають виробничі технології країнам, що розвиваються, у межах спільних програм ООН, USAID та ЄС. Водночас технологічний трансфер супроводжується питаннями інтелектуальної власності, які регулюються угодою TRIPS (WTO). Це є критичним фактором під час розробки вакцин, біоінженерних препаратів і високотехнологічного обладнання [5].

Міжнародне інвестування у медичні системи особливо важливе для країн із перехідною економікою, де існує дефіцит капіталу та інституційних інновацій. Світовий банк і ЄБРР активно фінансують модернізацію лікарень, розвиток електронних медичних систем, реформу системи фінансових гарантій та модернізацію медичної інфраструктури. Інвестиції у людський капітал, зокрема підготовку медичних кадрів, також становлять важливу частину міжнародної економічної взаємодії [6].

У сучасних умовах важливе місце займає і медичний туризм. За даними Global Wellness Institute, щороку понад 20 млн людей змінюють країну задля отримання медичних послуг, що створює ринок обсягом понад 150 млрд дол. США. Такий рух пацієнтів формує новий тип міжнародної конкуренції між медичними установами [7].

Глобальні кризи, включаючи пандемію COVID-19 та війну в Україні, продемонстрували, що міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я є не лише механізмом розвитку, але й інструментом забезпечення стабільності. Зокрема, під час COVID-19 саме міжнародні механізми фінансування та логістики дозволили налагодити поставки вакцин, тестів і ЗІЗ по всьому світу, а після 2022 року Україна отримала рекордні обсяги міжнародної допомоги саме у сфері охорони здоров'я [8].

Таким чином, міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я набувають багатовимірного характеру, охоплюючи фінансову, технологічну, наукову та регуляторну складові. Вони забезпечують фундамент для розвитку національних систем охорони здоров'я, інтеграції у глобальні ринки та підвищення якості медичних послуг, формуючи нову архітектуру економічної взаємодії між державами.

1.2. Основні форми міжнародного співробітництва та роль міжнародних організацій у розвитку в охороні здоров'я

Міжнародне співробітництво у сфері охорони здоров'я має різні форми залежно від специфіки міжнародних економічних відносин. Взаємодія між країнами, організаціями та приватним сектором відбувається через фінансові, торговельні, інвестиційні та технологічні механізми, що сприяють розвитку медичних послуг, виробництва фармацевтичної продукції та наукових досліджень.

Одним із ключових напрямів міжнародних економічних відносин у медицині є торгівля медичними товарами та послугами. Держави експортують і

імпортують лікарські засоби, медичне обладнання, біотехнологічні розробки, а також надають високоспеціалізовані медичні послуги, що є важливою частиною глобальної системи охорони здоров'я. Міжнародна торгівля медичною продукцією регулюється такими організаціями, як Світова організація торгівлі та Всесвітня організація охорони здоров'я, що встановлюють стандарти якості та безпеки [13].

Іншою важливою формою є міжнародні інвестиції у сфері медицини. Прямі іноземні інвестиції сприяють розбудові лікарень, дослідницьких центрів та фармацевтичних заводів. Уряди країн залучають іноземний капітал через створення спеціальних економічних зон для медичних технологій, надання податкових пільг та підписання угод про державне-приватне партнерство. Такі інвестиції сприяють розвитку інновацій, забезпеченню доступу до нових методів лікування та підвищенню конкурентоспроможності національних медичних систем.

Фінансова підтримка охорони здоров'я на міжнародному рівні реалізується через гранти, кредити та благодійні внески. Багатосторонні фінансові інституції, зокрема Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією, надають кошти для реформування систем охорони здоров'я, боротьби з епідеміями та впровадження страхових програм. Грантове фінансування відіграє важливу роль у країнах, що розвиваються, дозволяючи розширювати доступ до медичних послуг та закуповувати життєво необхідні ліки.

Передача технологій є ще однією формою міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я, що має економічне значення. Розвинені країни передають менш розвиненим технологічні рішення для виробництва вакцин, діагностичних систем, медичних препаратів і лікувальних методик. Такі процеси відбуваються в межах двосторонніх угод, партнерств між науковими установами та міжнародних програм технічної допомоги. Передача технологій сприяє зменшенню залежності від імпорту медичної продукції та стимулює розвиток локального виробництва.

Медичний туризм також є важливим економічним напрямом міжнародних відносин, що включає надання послуг пацієнтам з інших країн. Держави з розвиненою медичною інфраструктурою залучають іноземних пацієнтів, пропонуючи високоякісні хірургічні, реабілітаційні та діагностичні процедури за конкурентними цінами. Це сприяє притоку валютних надходжень, створенню робочих місць та підвищенню рівня послуг у галузі охорони здоров'я.

Співпраця у сфері наукових досліджень і розробок займає центральне місце в міжнародних економічних відносинах у медицині. Провідні наукові установи, фармацевтичні корпорації та біотехнологічні компанії спільно працюють над створенням нових ліків, вакцин та методів лікування. Таке співробітництво часто здійснюється через міжнародні консорціуми, угоди про стратегічне партнерство та державні програми підтримки інновацій.

Значну роль у міжнародному медичному співробітництві відіграє гуманітарна допомога, яка поєднує економічні, соціальні та політичні аспекти. Розвинені країни та міжнародні організації надають медикаменти, обладнання, фінансову та технічну підтримку країнам, що потерпають від надзвичайних ситуацій, епідемій чи природних катастроф. Хоча така допомога має соціальний характер, вона також є частиною глобальних економічних відносин, оскільки впливає на міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки та геополітичну стабільність.

Таким чином, міжнародне співробітництво у сфері охорони здоров'я охоплює різноманітні економічні механізми, що сприяють розвитку медичних послуг, доступу до новітніх технологій та покращенню глобальної медичної безпеки. Економічна інтеграція у медичній сфері дозволяє країнам об'єднувати ресурси для спільного вирішення ключових викликів охорони здоров'я та забезпечення стійкого розвитку галузі.

Водночас можна зауважити, що міжнародні організації відіграють ключову роль у розвитку системи охорони здоров'я, координуючи зусилля держав, мобілізуючи фінансові ресурси, впроваджуючи інновації та забезпечуючи доступ до якісних медичних послуг. Їхня діяльність

безпосередньо пов'язана з міжнародними економічними відносинами, оскільки вони здійснюють фінансування, регулювання торгівлі медичними товарами, сприяють технологічному обміну та підтримують країни, що потребують допомоги у сфері охорони здоров'я.

Однією з провідних організацій є Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), яка розробляє міжнародні стандарти медичних послуг, координує глобальні ініціативи щодо боротьби з інфекційними захворюваннями, надає технічну підтримку державам та контролює поширення пандемій. Завдяки фінансуванню програм охорони здоров'я, ВООЗ сприяє зміцненню національних медичних систем і запровадженню нових підходів до лікування та профілактики захворювань [7].

Світовий банк та Міжнародний валютний фонд (МВФ) відіграють значну роль у фінансовій підтримці сектору охорони здоров'я, надаючи кредити, гранти та технічну допомогу країнам для модернізації медичних установ, впровадження страхових систем та закупівлі лікарських засобів. Їхня діяльність сприяє розвитку ринку медичних послуг, зниженню рівня економічної нерівності у сфері охорони здоров'я та створенню умов для залучення приватних інвестицій.

Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією є важливим інструментом мобілізації фінансових ресурсів для боротьби з найбільш небезпечними інфекційними хворобами. Він залучає кошти від урядів, приватних компаній та благодійних фондів для розширення доступу до лікування, вакцинації та профілактичних заходів у країнах, що розвиваються.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізовані агентства, такі як ЮНІСЕФ, відіграють значну роль у реалізації програм з охорони здоров'я, спрямованих на захист дітей, покращення санітарних умов, боротьбу з недоїданням та забезпечення доступу до базових медичних послуг.

Всесвітня торговельна організація (СОТ) регулює міжнародну торгівлю фармацевтичними продуктами, медичним обладнанням та послугами, забезпечуючи справедливі умови для країн, що розвиваються. Її механізми

сприяють зниженню торговельних бар'єрів, забезпеченню якості продукції та гармонізації стандартів у сфері охорони здоров'я.

Європейський Союз та інші регіональні організації також здійснюють фінансування проєктів, спрямованих на покращення охорони здоров'я, розвиток цифрових медичних технологій та обмін досвідом між країнами. Програми співробітництва в рамках ЄС, АСЕАН, Африканського Союзу та інших міжнародних структур сприяють інтеграції медичних систем та розширенню доступу до якісних послуг.

Одним із найбільш яскравих прикладів міжнародної підтримки розвитку системи охорони здоров'я України є діяльність Глобального фонду боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією. Ця організація відіграла ключову роль у фінансуванні програм лікування ВІЛ/СНІДу та туберкульозу в Україні, що дозволило значно знизити рівень смертності від цих захворювань та забезпечити доступ до сучасного лікування для тисяч пацієнтів.

На початку 2000-х років Україна мала один із найвищих рівнів поширення ВІЛ/СНІДу в Європі. Через недостатнє державне фінансування багато пацієнтів не могли отримати необхідне лікування, а система охорони здоров'я не була готова до ефективного контролю над епідемією. Схожа ситуація була і з туберкульозом: висока захворюваність та розповсюдження мультирезистентних форм потребували негайного втручання.

У 2003 році Україна отримала перший грант від Глобального фонду для боротьби з ВІЛ/СНІДом, а пізніше – і для протидії туберкульозу. Організація надала не лише фінансові ресурси, а й сприяла реформуванню підходів до лікування, покращенню якості медичних послуг та запровадженню сучасних стандартів у сфері громадського здоров'я.

Завдяки підтримці Глобального фонду було реалізовано низку важливих ініціатив:

- Забезпечення безкоштовним антиретровірусним лікуванням (АРТ) понад 150 тисяч людей, що живуть з ВІЛ.

- Покращення діагностики та лікування туберкульозу, зокрема мультирезистентних його форм.
- Запуск програм профілактики ВІЛ серед ключових груп ризику, що допомогло зменшити темпи поширення інфекції.
- Оснащення медичних закладів сучасним обладнанням для тестування на ВІЛ та туберкульоз.
- Навчання лікарів та медичного персоналу новітнім методам лікування та догляду за пацієнтами.

Завдяки цій програмі Україна змогла стабілізувати ситуацію з ВІЛ/СНІДом та туберкульозом. Якщо на початку 2000-х років прогнозувалося, що епідемія ВІЛ лише зростатиме, то вже у 2020-х роках вдалося досягти стабільного зниження нових випадків інфікування. Антитретровірусна терапія стала доступною більшості пацієнтів, що сприяло зменшенню смертності.

Програми Глобального фонду також заклали основу для реформування української системи охорони здоров'я, зокрема у сфері громадського здоров'я та контролю за інфекційними хворобами. Це допомогло Україні підготуватися до викликів, таких як пандемія COVID-19, оскільки з'явилася інфраструктура для моніторингу захворювань та швидкого реагування.

Таким чином, діяльність Глобального фонду стала одним із найбільш успішних прикладів міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я України. Завдяки міжнародній фінансовій та технічній допомозі країна змогла не лише подолати кризу у сфері ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, а й розвинути більш стійку систему медичної допомоги та профілактики.

Таким чином, міжнародні організації не лише забезпечують фінансову та технічну підтримку систем охорони здоров'я, а й сприяють розвитку глобальної медичної інфраструктури, регулюванню міжнародної торгівлі та впровадженню інноваційних технологій. Їхня діяльність є важливою складовою міжнародних економічних відносин, спрямованою на підвищення ефективності медичних

систем, боротьбу з глобальними викликами та забезпечення стійкого розвитку охорони здоров'я у світі.

1.3. Вплив глобалізації та теоретичні підходи до аналізу економічних аспектів міжнародного співробітництва в охороні здоров'я

Тема впливу глобалізації на сферу охорони здоров'я в контексті міжнародних економічних відносин є надзвичайно актуальною, оскільки процеси економічної інтеграції, розвитку міжнародної торгівлі та транснаціональної співпраці суттєво впливають на доступність, якість та фінансування медичних послуг.

1. Вплив глобалізації на міжнародну торгівлю медичними товарами та послугами.

Глобалізація сприяє зростанню міжнародної торгівлі фармацевтичною продукцією, медичним обладнанням та послугами. Завдяки участі в міжнародних торговельних угодах, країни отримують доступ до високоякісних лікарських засобів та інноваційних медичних технологій за конкурентними цінами.

За даними Всесвітньої організації торгівлі (COT), у 2022 році обсяг світової торгівлі фармацевтичними товарами сягнув понад 1,5 трлн доларів США, що підкреслює важливість глобальних ринків для розвитку національних систем охорони здоров'я (WTO, 2022). Разом із цим COT та ВООЗ сприяють гармонізації стандартів якості лікарських засобів та медичних послуг, що позитивно позначається на здоров'ї населення.

Водночас критики глобалізації зазначають, що лібералізація торгівлі інколи може призводити до зростання цін на медичні товари, особливо через патентний захист фармацевтичних компаній. Згідно з доповіддю Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD, 2023), жорстке регулювання інтелектуальної власності може обмежувати доступність інноваційних ліків у країнах, що розвиваються.

2. Міжнародні інвестиції та фінансування охорони здоров'я.

Глобалізація сприяє залученню іноземних інвестицій у сферу охорони здоров'я, що дає змогу розвивати інфраструктуру, впроваджувати новітні технології та підвищувати якість медичних послуг. Такі міжнародні фінансові установи, як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд (МВФ), виділяють значні ресурси для підтримки медичних реформ у країнах, що розвиваються [8].

Наприклад, у 2021 році Світовий банк виділив Україні 100 млн доларів США для зміцнення системи охорони здоров'я та боротьби з COVID-19 (World Bank, 2021). Ці кошти були спрямовані на розширення тестування, закупівлю вакцин та підвищення готовності медичних закладів до надзвичайних ситуацій. Однак міжнародне фінансування також може мати негативні наслідки. Деякі дослідники зазначають, що кредити МВФ, які надаються країнам, що розвиваються, часто супроводжуються умовами економії бюджетних витрат, що може обмежувати фінансування соціального сектору, включаючи медицину (Stiglitz, 2020) [4].

3. Глобальна міграція медичних кадрів.

Глобалізація створює умови для зростання міжнародної мобільності лікарів, медсестер та інших медичних працівників. Це явище має як позитивні, так і негативні наслідки для системи охорони здоров'я різних країн.

З одного боку, медичний персонал отримує можливості для навчання та професійного зростання в розвинених країнах, що сприяє підвищенню їхньої кваліфікації. Наприклад, за даними ВООЗ (2022), у країнах ЄС кількість медичних працівників-мігрантів зросла на 20% за останнє десятиліття, що сприяло покращенню медичних послуг у приймаючих державах.

З іншого боку, країни, що розвиваються, стикаються з «відпливом мізків», коли кваліфіковані лікарі та медсестри емігрують у пошуках кращих умов праці та вищих зарплат. В Україні це питання стоїть особливо гостро: лише у 2021 році понад 5 тисяч лікарів залишили країну в пошуках роботи за кордоном (Ministry of Health of Ukraine, 2022) [12].

4. Розвиток цифрової медицини та міжнародний обмін даними.

Глобалізація сприяє розвитку цифрових технологій у сфері охорони здоров'я, що дозволяє покращити діагностику, лікування та профілактику захворювань. Завдяки міжнародному співробітництву впроваджуються телемедицина, електронні медичні записи, штучний інтелект у діагностиці, що підвищує ефективність медичних послуг.

Наприклад, програма EU4Digital Health, яка фінансується Європейським Союзом, допомагає Україні інтегрувати електронні медичні системи у загальноєвропейський медичний простір. Це сприяє обміну медичними даними, швидкому доступу до історії хвороби пацієнтів та покращенню координації лікування між країнами ЄС та Україною (European Commission, 2023) [6].

Одним із прикладів успішного впровадження глобальних технологічних тенденцій в охороні здоров'я є створення та розвиток системи eHealth в Україні під керівництвом Національної служби здоров'я України (НСЗУ).

eHealth – це електронна система охорони здоров'я, розроблена в Україні за підтримки міжнародних партнерів. Її мета – забезпечити цифрове адміністрування медичних послуг, зробити облік пацієнтів прозорим, зменшити корупційні ризики та покращити доступ до медичних даних.

Проект eHealth розпочався у 2017 році за участі МОЗ України, НСЗУ, USAID, Світового банку та міжнародних донорів. Вона стала основою реформи фінансування медицини, перевівши взаємодію лікарів, пацієнтів та державних органів у цифровий формат.

Проте використання цифрових технологій потребує належного рівня захисту персональних даних. Кібербезпека в охороні здоров'я стає важливим викликом, оскільки ризики витоку медичної інформації зростають у зв'язку з глобальною цифровізацією.

Глобалізація чинить значний вплив на сферу охорони здоров'я в контексті міжнародних економічних відносин, сприяючи зростанню міжнародної торгівлі медичними товарами, залученню іноземних інвестицій, міграції медичних кадрів та впровадженню цифрових технологій. Водночас цей процес супроводжується низкою викликів, таких як нерівномірний доступ до медичних

ресурсів, проблеми з фінансуванням системи охорони здоров'я та ризики, пов'язані з кібербезпекою.

З огляду на сучасні тенденції, важливим завданням міжнародних організацій, урядів та бізнесу є забезпечення збалансованого розвитку системи охорони здоров'я, яка відповідатиме викликам глобалізації та водночас зберігатиме доступність та якість медичних послуг для всіх верств населення.

Аналіз міжнародного співробітництва в сфері охорони здоров'я України потребує комплексного підходу, що базується на ключових економічних теоріях та концепціях. Використання цих підходів дозволяє оцінити ефективність міжнародних економічних відносин, визначити основні тенденції та розробити стратегії розвитку медичної сфери з урахуванням глобальних викликів. Крім того, у сучасних умовах міжнародна інтеграція охорони здоров'я стає необхідною складовою забезпечення ефективного функціонування медичних систем, що вимагає глибокого розуміння економічних механізмів взаємодії між країнами.

Інституціональна економічна теорія пояснює взаємодію міжнародних організацій, урядів та приватного сектору у формуванні механізмів фінансування та регулювання охорони здоров'я. Основними інститутами, що впливають на сферу медицини в Україні, є Всесвітня організація охорони здоров'я, яка встановлює міжнародні стандарти та сприяє координації медичних реформ, Світовий банк і Європейський інвестиційний банк, які фінансують медичні проєкти, спрямовані на покращення інфраструктури та впровадження інновацій, а також Глобальний фонд боротьби з ВІЛ/СНІДом, туберкульозом і малярією, що надає фінансування для програм охорони здоров'я. Також суттєву роль у забезпеченні ефективного міжнародного співробітництва відіграють двосторонні та багатосторонні угоди, які визначають спільні підходи до боротьби з епідеміями, забезпечення доступності лікарських засобів та розвитку системи громадського здоров'я [13].

Концепція порівняльних переваг пояснює, що країни спеціалізуються на виробництві тих товарів і послуг, які вони можуть створювати ефективніше за

інших. В контексті охорони здоров'я це означає, що Україна імпортує інноваційні лікарські засоби та медичне обладнання з розвинених країн, водночас українські фармацевтичні компанії експортують продукцію до країн СНД, Близького Сходу та Європейського Союзу. Окрім цього, міжнародна співпраця у сфері охорони здоров'я сприяє обміну технологіями, підвищенню кваліфікації медичних працівників та залученню інноваційних методів діагностики й лікування, що є важливим фактором для довгострокового розвитку медичної системи України.

Залучення іноземних інвестицій є важливим чинником розвитку медичної сфери. Теорія прямих іноземних інвестицій пояснює, що міжнародні компанії обирають країни для вкладень на основі таких факторів, як наявність унікальних технологій, патентів і досвіду, сприятливі економічні умови та кваліфіковані медичні кадри, а також ефективність контролю бізнес-процесів. Україна приваблює міжнародних інвесторів низькою вартістю робочої сили, перспективами цифровізації медицини та реформуванням фінансування через Національну службу здоров'я України. Прямі іноземні інвестиції можуть сприяти модернізації медичних закладів, розширенню можливостей у виробництві фармацевтичної продукції, а також покращенню якості медичних послуг завдяки впровадженню передових технологій [16].

Згідно з теорією суспільних благ, охорона здоров'я є частково громадським благом, оскільки доступ до медичних послуг забезпечує економічну стабільність та зменшує рівень соціальної нерівності. Роль міжнародних партнерів у фінансуванні медицини підтверджує цю концепцію, адже фінансування Всесвітньої організації охорони здоров'я, Світового банку та міжнародних фондів допомагає Україні покривати витрати на вакцинацію, боротьбу з епідеміями та модернізацію лікарень. Також слід враховувати, що міжнародні фінансові організації надають Україні не лише фінансову підтримку, а й консультаційні послуги, спрямовані на підвищення ефективності управління медичним сектором, розробку програм охорони здоров'я та покращення інституційної спроможності національної системи охорони здоров'я.

Глобалізація сприяє міжнародній інтеграції медичних ринків та цифровізації охорони здоров'я. Україна активно впроваджує цифрові медичні рішення, такі як електронна медична система для адміністрування послуг, телемедицина, що дозволяє консультувати пацієнтів на відстані, а також медичні стартапи, які спрямовані на розвиток технологічних рішень у сфері діагностики та лікування. Знову ж, значну роль у цьому процесі відіграє система eHealth, яка була впроваджена Національною службою здоров'я України за підтримки міжнародних партнерів. Ця система дозволяє вести електронні медичні записи, адмініструвати медичні послуги та забезпечувати прозорість фінансування медицини. Впровадження eHealth сприяє підвищенню рівня довіри населення до медичної системи, покращенню якості послуг та зменшенню корупційних ризиків.

Аналіз економічних аспектів міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я України базується на кількох основних теоретичних підходах. Інституціональний підхід пояснює роль міжнародних організацій, концепція порівняльних переваг демонструє значення міжнародної торгівлі, а теорія прямих іноземних інвестицій дозволяє оцінити перспективи фінансування медицини. Крім того, економіка охорони здоров'я та глобалізаційні процеси сприяють цифровій трансформації української медицини, що є важливим кроком до інтеграції у світову систему медичних послуг. Застосування цих теоретичних підходів дає змогу розробити ефективні стратегії співпраці України з міжнародними партнерами у сфері охорони здоров'я. Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на оцінку ефективності залучення міжнародної допомоги, розробку механізмів покращення управління медичною сферою та розширення співпраці з іноземними партнерами у сфері обміну технологіями та медичними інноваціями.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про їхню сутність, структуру, функції та роль у сучасних умовах глобалізації. Проведений аналіз засвідчив, що система охорони здоров'я поступово стає однією з ключових сфер міжнародного співробітництва, оскільки її розвиток прямо впливає на економічну безпеку держав, людський капітал та стійкість соціально-економічних систем.

Міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я охоплюють широкий спектр форм взаємодії: фінансово-інвестиційне співробітництво, донорську підтримку, реалізацію спільних медичних програм, обмін технологіями, участь у глобальних механізмах реагування на загрози здоров'ю, співпрацю з міжнародними організаціями та інституціями. Особливу роль відіграють такі організації, як ВООЗ, Світовий банк, Європейська комісія, Глобальний фонд, USAID та інші, які формують міжнародні стандарти, надають фінансову та експертну підтримку, сприяють реформуванню систем охорони здоров'я у країнах, що розвиваються.

Проаналізовано ключові моделі фінансування систем охорони здоров'я, такі як бюджетна модель, страхова модель, змішані підходи, а також сучасні концепції, що орієнтовані на ефективність, прозорість та орієнтацію на результати. Наголошено, що глобальні тенденції реформування включають посилення ролі закупівельних агентств, розвиток електронних систем охорони здоров'я, запровадження результативного фінансування, та посилення взаємодії з міжнародними фінансовими інституціями.

Окрема увага приділена ролі НСЗУ як ключового елемента нової архітектури фінансування охорони здоров'я України. Дослідження теоретичних підходів дозволило визначити, що НСЗУ бере участь у міжнародних економічних відносинах як отримувач фінансової допомоги, партнер

міжнародних донорів, учасник спільних проєктів та оператор інструментів підзвітності й контролю використання фінансових ресурсів.

Проведений огляд наукових джерел свідчить, що теоретична база міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я продовжує розвиватися, однак низка аспектів, зокрема оцінка ефективності міжнародного фінансування та взаємодії національних інституцій із зовнішніми донорами, потребує подальших досліджень. Саме ці питання є актуальними для України в умовах воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення.

Таким чином, розділ 1 створює фундамент для подальших досліджень практичних аспектів міжнародних економічних відносин НСЗУ, аналізу динаміки зовнішнього фінансування, виявлення проблем та обґрунтування напрямів удосконалення механізмів міжнародного співробітництва, що буде розглянуто у наступних розділах.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика міжнародної діяльності Національної служби здоров'я України

Національна служба здоров'я України (НСЗУ) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямована на реалізацію державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Утворена у 2018 році, НСЗУ стала ключовим інструментом у реформуванні фінансування охорони здоров'я відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» [17]. Основною функцією установи є реалізація Програми медичних гарантій, укладення договорів із надавачами медичних послуг та забезпечення ефективного використання бюджетних коштів [18].

Важливим аспектом діяльності НСЗУ є міжнародна економічна співпраця, що має комплексний організаційно-економічний характер і спрямована на інтеграцію України до європейського та світового простору охорони здоров'я. Міжнародна взаємодія відбувається у тісній співпраці з міжнародними партнерами, зокрема Світовим банком, Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), Програмою розвитку ООН (ПРООН), Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та Європейською комісією [19].

У межах міжнародних програм НСЗУ бере участь у проєктах технічної допомоги, спрямованих на зміцнення інституційної спроможності, розвиток цифрових сервісів та підвищення прозорості фінансових потоків. Співпраця з

ВООЗ та Світовим банком сприяла розробці спільних аналітичних продуктів, зокрема звітів про ефективність використання державних коштів, оцінку фінансових ризиків та моделювання витрат на медичні послуги [20]. Завдяки цьому вдалося підвищити обґрунтованість управлінських рішень у сфері медичного фінансування та запровадити практику аналізу вартості послуг на основі принципів evidence-based management.

Серед важливих напрямів міжнародного співробітництва НСЗУ особливе місце займає участь у програмах Європейського Союзу. У рамках програми EU4Health реалізуються проєкти, спрямовані на забезпечення стійкості системи охорони здоров'я України, модернізацію медичної інфраструктури та підвищення ефективності використання ресурсів [21]. Також важливим інструментом є програми Twinning та TAIEX, спрямовані на гармонізацію української системи фінансування охорони здоров'я із європейськими стандартами управління публічними фінансами [22]. Участь у цих програмах сприяє впровадженню сучасних підходів до контрактування медичних послуг, оцінки вартості медичних технологій (HTA) та розвитку аналітичних систем у сфері public health.

Економічна складова міжнародної діяльності НСЗУ виявляється у залученні зовнішніх фінансових ресурсів у вигляді грантів, субвенцій і програм технічної допомоги. Міжнародні донори фінансують розробку аналітичних інструментів, розвиток системи eHealth, підвищення кваліфікації фахівців у сфері фінансового менеджменту та цифрової аналітики [23]. Це створює передумови для ефективнішого використання державних коштів і підвищення фінансової стійкості закладів охорони здоров'я.

Інституційно міжнародна взаємодія НСЗУ вибудовується через постійні робочі формати та партнерські проєкти з представництвами міжнародних організацій в Україні. Зокрема, у співпраці з USAID реалізується програма підтримки реформ у сфері охорони здоров'я «Health Reform Support», що передбачає розробку методичних рекомендацій, аудит даних та удосконалення аналітичних дашбордів НСЗУ [24]. У партнерстві з ПРООН упроваджуються

проекти з розвитку стійких механізмів фінансування та посилення інституційної спроможності державних органів у секторі охорони здоров'я [25].

Міжнародна діяльність НСЗУ має значний мультиплікативний ефект для економічного розвитку країни. Вона забезпечує підвищення прозорості розподілу бюджетних коштів, впровадження механізмів оцінки ефективності витрат (cost-effectiveness) та орієнтацію системи фінансування на результат (value-based healthcare). Завдяки міжнародному досвіду формується нова модель економічних відносин у сфері охорони здоров'я, заснована на принципах фінансової відповідальності, відкритості та конкурентного вибору надавачів медичних послуг [26].

Таким чином, міжнародна діяльність Національної служби здоров'я України виступає важливим чинником підвищення ефективності державного управління у сфері охорони здоров'я. Її організаційно-економічна структура сприяє інтеграції України у європейський простір, розвитку партнерських відносин із міжнародними фінансовими інституціями та посиленню стійкості національної системи фінансування медицини.

Міжнародна діяльність Національної служби здоров'я України в сучасних умовах набула значної стратегічної ваги, оскільки саме зовнішня співпраця забезпечує доступ до технологій управління медичною системою, інноваційних методів фінансування, аналітичних підходів та інструментів підзвітності, що застосовуються в країнах ЄС та ОЕСР. З огляду на це міжнародне партнерство НСЗУ може розглядатися як один з основних драйверів інституційної трансформації державної моделі фінансування охорони здоров'я [27].

Поглиблення співпраці з міжнародними донорами стало можливим завдяки тому, що НСЗУ позиціонується як центральний закупівельний інститут, здатний забезпечити прозорий розподіл бюджетних коштів та контроль за якістю фінансових операцій. Завдяки цьому інституція поступово інтегрується до глобального простору health governance, орієнтованого на такі принципи, як доказовість, підзвітність та фінансова стійкість [28].

Особливе значення у структурі міжнародної взаємодії НСЗУ мають консультаційно-аналітичні платформи, створені спільно з міжнародними організаціями. Зокрема, співпраця з USAID дала можливість створити систему індикаторів ефективності закупівель медичних послуг та уніфікувати підходи до моніторингу закладів охорони здоров'я. У партнерстві з ВООЗ НСЗУ бере участь у розробці інструментів оцінки доступності послуг, що дозволяє оцінювати ступінь регіональної нерівності та потребу в таргетованих інвестиціях [29].

Масштаби та структура міжнародних проєктів НСЗУ

Для розуміння економічного змісту міжнародної діяльності НСЗУ важливо оцінити структуру проєктів технічної допомоги, що реалізуються в співпраці з міжнародними партнерами. За результатами узагальнення відкритих даних НСЗУ та звітів донорських організацій сформовано аналітичну таблицю.

Таблиця 2.1.

Основні напрями міжнародної діяльності НСЗУ та їх зміст

Напрямок міжнародної співпраці	Міжнародні партнери	Зміст проєктів	Очікувані результати
Цифрова трансформація системи охорони здоров'я	USAID, World Bank, EU4Health	Розвиток eHealth, модулів аналітики, електронних маршрутів пацієнтів	Підвищення прозорості, зниження адміністративних витрат, покращення моніторингу [30]
Інституційне зміцнення НСЗУ	WHO, UNDP	Навчання персоналу, аудит систем управління, стандартизація процедур	Посилення управлінської спроможності, впровадження міжнародних стандартів [31]
Розвиток закупівель медичних послуг	EU TAIEX, Twinning	Гармонізація тарифів, впровадження HTA, розробка DRG-моделей	Підвищення економічної обґрунтованості тарифів та якості закупівель [32]
Фінансування медичних послуг у кризових умовах	USAID, WHO	Підтримка мобільних бригад, реабілітаційних послуг, відновлення медзакладів	Зміцнення стійкості системи охорони здоров'я [33]

Джерело: розроблено автором за даними Світового банку та USAID [30,32].

Міжнародна діяльність НСЗУ має важливі економічні наслідки, які проявляються у збільшенні фінансової стійкості системи охорони здоров'я, оптимізації бюджетних потоків та підвищенні ефективності управління витратами. Завдяки залученню зовнішніх ресурсів вдалося підтримати розвиток аналітичних інструментів, що дозволяють здійснювати фінансове планування на основі прогнозних моделей, оцінювати ризики недофінансування та моделювати сценарії розвитку потреб населення [34].

Важливою складовою є те, що міжнародні партнери сприяли впровадженню методів *cost-effectiveness analysis* (CEA), що дозволяють оцінювати, наскільки ефективно використовуються бюджетні та позабюджетні кошти. Це особливо актуально під час розрахунку тарифів Програми медичних гарантій, де вартість послуги повинна відповідати її реальній економічній цінності та потребам пацієнтів [35].

Інституційна спроможність є основою ефективного адміністрування ПМГ, а міжнародні партнери відіграють ключову роль у її посиленні. Зокрема, реалізація навчальних програм для співробітників НСЗУ дозволила підвищити рівень компетентностей у сферах медичної статистики, моделювання витрат, управління ризиками, аудиті, цифровій аналітиці та стратегічному плануванні [36].

Також міжнародні організації допомагають гармонізувати нормативно-правову базу НСЗУ з вимогами Європейського Союзу та міжнародними стандартами *good governance*. Це включає адаптацію процесів контрактування, моніторингу та оцінювання надавачів до норм ЄС, що є важливим етапом для євроінтеграції України [37].

Міжнародна діяльність НСЗУ створює довгострокові економічні ефекти, які проявляються у вигляді зростання фінансової автономії системи охорони здоров'я, зниження транзакційних витрат та скорочення регіональної нерівності у доступі до медичних послуг. Аналіз демонструє, що міжнародні проекти:

- скорочують адміністративні витрати держави завдяки цифровізації;
- підвищують точність прогнозів фінансування;

- формують прозорі правила взаємодії між медичними закладами та державою;
- забезпечують експорт управлінських рішень, адаптованих до європейських стандартів;
- сприяють розвитку конкурентного середовища серед надавачів послуг [38].

Такі зміни свідчать про те, що міжнародне співробітництво НСЗУ є не лише джерелом фінансових ресурсів, а й ключовим механізмом трансформації економічних відносин у галузі охорони здоров'я.

Рис.2.1. Стан та структура міжнародних економічних відносин України в охороні здоров'я.

Джерело: розроблено автором на основі даних [19; 26].

Додатковим напрямом міжнародної діяльності НСЗУ є розвиток цифрової трансформації у сфері охорони здоров'я. У співпраці з міжнародними

організаціями реалізуються проєкти, спрямовані на вдосконалення електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ), підвищення рівня кібербезпеки, інтеграцію медичних сервісів та оптимізацію електронних реєстрів. Зокрема, у рамках програм технічної допомоги ЄС та USAID впроваджуються модулі електронних направлень, електронних рецептів, медичних висновків та систем моніторингу показників ефективності. Це сприяє підвищенню прозорості роботи закладів охорони здоров'я, скороченню адміністративних витрат і покращенню доступу пацієнтів до цифрових сервісів.

Важливим елементом міжнародної співпраці НСЗУ є обмін досвідом щодо впровадження моделей стратегічного закупівлі медичних послуг. Україна вивчає практики країн Європейського Союзу, Великої Британії, Канади та Австралії, де подібні агентства з закупівель функціонують вже кілька десятиліть. Порівняльний аналіз дозволяє адаптувати кращі інструменти контрактування, платежів за результат, DRG-моделі, механізми контролю якості послуг та незалежної оцінки ефективності витрат (health technology assessment). Це дозволяє НСЗУ інтегрувати сучасні підходи до управління фінансовими потоками, забезпечуючи орієнтацію на показники результативності, ефективності та якості.

Не менш важливим є інституційний розвиток та підвищення кваліфікації персоналу НСЗУ за підтримки міжнародних партнерів. Міжнародні програми включають тренінги, навчальні візити, сертифікаційні курси з фінансового менеджменту, медичної статистики, аналітики даних, управління ризиками та міжнародних стандартів аудиту. Підвищення компетентності фахівців сприяє формуванню професійної кадрової бази, здатної забезпечувати якісну реалізацію реформи фінансування охорони здоров'я.

Окремим напрямом є зміцнення системи реагування на кризи та розвиток механізмів медичної стійкості. Після 2020 року НСЗУ активно співпрацює з міжнародними донорами щодо розвитку інструментів фінансування в умовах надзвичайних ситуацій. Це включає підтримку мобільних медичних бригад, відновлення роботи медичних закладів у кризових регіонах, розробку нових

пакетів Програми медичних гарантій та організацію систем моніторингу доступності послуг під час воєнних дій. Міжнародні партнери також беруть участь у відновленні зруйнованої медичної інфраструктури та забезпеченні медичних закладів обладнанням.

Суттєвий вплив на міжнародну діяльність НСЗУ мають проєкти з удосконалення фінансового планування та управління бюджетними ресурсами. За підтримки Світового банку НСЗУ розвиває моделі прогнозування медичних витрат, середньострокового планування та оцінки бюджетних ризиків. Це сприяє підвищенню ефективності використання державних коштів і забезпечує адаптивність фінансових механізмів у змінних умовах. Завдяки міжнародному досвіду НСЗУ переходить від екстенсивних моделей до системи value-based healthcare, де фінансування орієнтується на кінцеві результати лікування.

Також важливим аспектом є розвиток публічності та прозорості діяльності НСЗУ на основі міжнародних стандартів good governance. У співпраці з міжнародними партнерами НСЗУ впроваджує аналітичні дашборди, відкриті бази даних, механізми моніторингу оплати медичних послуг, оцінку ефективності лікарень та індикатори доступності медичної допомоги. Це дозволяє громадськості, науковцям та органам влади оперативно аналізувати результати роботи системи охорони здоров'я.

У контексті євроінтеграції міжнародна діяльність НСЗУ набуває стратегічного значення та перетворюється на один із ключових інструментів реформування галузі. Вона спрямована не лише на адаптацію національного законодавства до норм і вимог Європейського Союзу, а й на практичне впровадження європейських стандартів у сфері фінансування медичної допомоги, забезпечення якості медичних послуг, цифровізації та належного управління медичними даними. Особливу увагу приділено гармонізації підходів до захисту персональної інформації, що є невід'ємною умовою інтеграції України до цифрового медичного простору ЄС та відповідає положенням GDPR.

Міжнародне співробітництво НСЗУ включає участь у проєктах технічної допомоги, обмін досвідом з інституціями ЄС, залучення експертів для

вдосконалення механізмів оплати медичних послуг, контрактування та моніторингу їхньої якості. Такі партнерства дозволяють Україні застосовувати кращі європейські практики, забезпечуючи прозорість, ефективність та підзвітність системи фінансування охорони здоров'я.

У результаті міжнародна діяльність НСЗУ формує підґрунтя для глибокої модернізації української системи охорони здоров'я, підвищення її стійкості та конкурентоспроможності. Це створює передумови для поступової інтеграції України у загальноєвропейський медичний простір та наближення до моделі сучасної системи охорони здоров'я, орієнтованої на пацієнта, доказовість і високі стандарти якості.

Таблиця 2.2

Основні напрями міжнародної діяльності НСЗУ та їх організаційно-економічний зміст

Міжнародний партнер / програма	Напрямок підтримки	Форми фінансування	Ключові результати для НСЗУ
Світовий банк	Інституційне зміцнення, аналітика фінансів	Технічна допомога, гранти	Розробка моделей витрат, оцінка фінансових ризиків, вдосконалення підходів до тарифікації
BOOЗ	Цифровізація охорони здоров'я, управління даними	Грантова підтримка	Спільні аналітичні продукти, рекомендації щодо оптимізації фінансових потоків
USAID (проект HRS)	Підтримка медичної реформи, розвиток аналітики	Технічна допомога	Удосконалення дашбордів НСЗУ, аудит даних, підготовка методичних матеріалів
ПРООН	Інституційна спроможність, стійкість системи	Гранти, субвенції	Проекти з розвитку фінансової стійкості та управління ресурсами
EU4Health	Підтримка стійкості системи, інтеграція до ЄС	Грантова програма	Модернізація інфраструктури, адаптація до європейських стандартів
Програми TAIEХ та Twinning	Гармонізація з нормами ЄС	Технічна експертна допомога	Розробка процедур НТА, впровадження практик evidence-based management
Європейська Комісія	Розвиток цифрових сервісів та кризова підтримка	Фінансування через спеціальні фонди	Підтримка eHealth, покращення прозорості фінансування

Джерело: розроблено автором за даними МОЗ та Світового банку [43, 44].

2.2. Оцінка економічної ефективності міжнародного співробітництва Національної служби здоров'я України

Міжнародне співробітництво Національної служби здоров'я України стало ключовим напрямом підвищення фінансової стійкості системи охорони здоров'я та її інтеграції у європейський економічний простір. Залучення зовнішніх ресурсів дозволило забезпечити не лише фінансову підтримку реформи, а й створити інституційні передумови для підвищення ефективності розподілу державних коштів у сфері охорони здоров'я.

У 2020–2024 роках обсяг міжнародної фінансової допомоги, спрямованої на розвиток системи медичного фінансування через НСЗУ, суттєво зріс (табл. 2.1).

Таблиця 2.3

Динаміка міжнародної технічної допомоги, спрямованої на підтримку діяльності НСЗУ у 2020–2024 рр.

Рік	Обсяг міжнародного фінансування, млн дол. США	Основні донори та програми	Частка у структурі бюджету НСЗУ, %
2020	38,2	USAID, BOOЗ	1,9
2021	56,4	Світовий банк, ЄС	2,4
2022	71,8	USAID, ПРООН, EU4Health	3,2
2023	92,6	Світовий банк, ЄС, BOOЗ	3,9
2024	108,4	USAID, ЄС, BOOЗ, Світовий банк	4,2

Джерело: розроблено автором за даними Світового банку та НСЗУ [41; 47].

З таблиці видно, що з 2020 по 2024 рік обсяги міжнародного фінансування зросли майже у три рази. Це свідчить про стабільне зростання довіри з боку міжнародних партнерів і підвищення спроможності НСЗУ ефективно адмініструвати надані ресурси.

У таблиці 2.1 показано поступове зростання обсягів міжнародного фінансування діяльності НСЗУ. Найбільш відчутне збільшення відбулося у 2023–2024 роках, що збігається із розширенням співпраці з Європейським Союзом та впровадженням проєктів у сфері цифровізації медичних послуг.

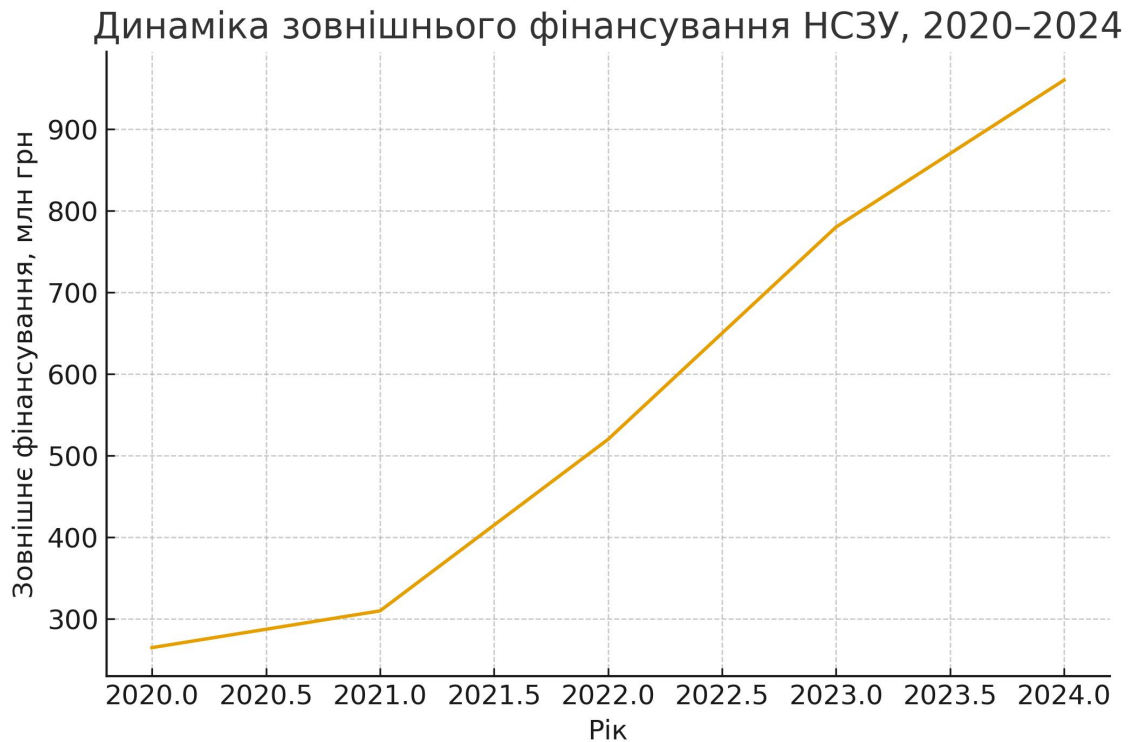

Рис. 2.2. Динаміка зовнішнього фінансування НСЗУ, 2020–2024

Джерело: Розроблено автором на основі даних [16].

Графік демонструє стійке зростання зовнішніх надходжень: від 265 млн грн у 2020 р. до 960 млн грн у 2024 р. Лінія тренду наближається до експоненційної через різке збільшення іноземних інвестицій після 2022 року.

У результаті залучення міжнародної допомоги спостерігається покращення структури витрат НСЗУ (табл. 2.4). Частка коштів, спрямованих на цифрову трансформацію та розвиток аналітичних систем, суттєво зросла, тоді як адміністративні витрати поступово скорочувались. Це свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів та пріоритезацію інвестицій у технологічні рішення, що забезпечують прозорість і контроль у сфері фінансування медичних послуг. Водночас зростання видатків на аналітичну

інфраструктуру дозволяє НСЗУ більш точно оцінювати потреби системи та формувати обґрунтовані тарифи, що сприяє загальному зміцненню сектору охорони здоров'я.

Таблиця 2.4

Структура використання міжнародних коштів НСЗУ, %

Напрямок використання	2020	2021	2022	2023	2024
Цифровізація системи eHealth	22	27	33	36	39
Підвищення кваліфікації персоналу	12	14	18	19	20
Інституційний розвиток та аналітика	26	29	31	33	35
Адміністративні витрати	40	30	18	12	6

Джерело: розроблено автором за даними НСЗУ та USAID [42; 46].

Аналіз показує, що міжнародна допомога поступово переходить із фази інфраструктурної підтримки до фази стратегічного розвитку, коли основні кошти спрямовуються на цифрові рішення, моніторинг ефективності та кадрову спроможність.

Ключовим індикатором економічної ефективності міжнародного співробітництва є скорочення адміністративних витрат і підвищення коефіцієнта результативності використання коштів.

Таблиця 2.5

Економічна ефективність міжнародних проєктів у діяльності НСЗУ

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	Зміна, %
Адміністративні витрати, % до бюджету	4,6	3,9	3,3	2,9	2,8	-39,1
Середній час опрацювання фінансових заявок, днів	15	9	6	4	3	-80,0
Частка контрактів, укладених в eHealth, %	40	58	73	89	95	+137,5
Індекс прозорості бюджетних операцій (0–1)	0,61	0,72	0,78	0,84	0,87	+42,6

Джерело: розроблено автором за даними eHealth, НСЗУ та Єврокомісії [42; 43; 47].

Оцінювання результативності міжнародної фінансової підтримки, що надходить до Національної служби здоров'я України, потребує застосування кількісних індикаторів, здатних відобразити співвідношення між вкладеними

ресурсами та отриманими результатами. З огляду на те, що міжнародна допомога спрямовується на різноманітні напрями – від цифрової трансформації та розбудови інституційної спроможності до підвищення якості закупівель медичних послуг – виникає необхідність у використанні універсального аналітичного показника, який дозволяв би оцінити загальну ефективність цих інвестицій.

У межах даного дослідження таким індикатором обрано коефіцієнт ефективності міжнародного фінансування (K_e), який характеризує ступінь результативності використання міжнародних ресурсів у контексті системних реформ охорони здоров'я. Цей показник дає змогу порівнювати зміни ключових результативних параметрів роботи НСЗУ з обсягами залучених зовнішніх фінансових ресурсів, визначаючи економічну доцільність та вплив міжнародної підтримки на функціонування системи.

K_e є особливо важливим у період трансформації та відновлення країни, оскільки дозволяє встановити, чи відповідають темпи зростання результативних показників темпам зростання зовнішніх інвестицій. Крім того, він дає можливість оцінити ефективність управлінських рішень, адекватність розподілу коштів, рівень реалізації міжнародних проєктів та ступінь їх інтеграції у загальнодержавну стратегію розвитку охорони здоров'я.

Таким чином, аналіз коефіцієнта K_e є ключовим інструментом для обґрунтування подальших напрямів міжнародної співпраці, формування рекомендацій щодо оптимізації використання фінансової допомоги та оцінки економічної стійкості трансформаційних процесів у сфері охорони здоров'я. Використання цього показника дозволяє своєчасно виявляти диспропорції у розподілі ресурсів та визначати ефективність залучених інвестицій. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню результативності реформ та забезпечує більш прогнозований розвиток системи охорони здоров'я в умовах інтеграції до європейського медичного простору.

Для аналітичної оцінки використано формулу:

$$K_e = (\Delta R / F) \times 100,$$

де ΔR – приріст результативних показників (кількість укладених договорів, кількість пацієнтів, охоплених програмами тощо),
F – обсяг міжнародного фінансування.

Таблиця 2.6

Розрахунок K_e для ключових проєктів НСЗУ, 2020–2024

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
ΔR (умовні бали результативності)	9	11	18	25	27
F, млн грн	265	355	630	855	960
K_e , %	3.4	3.1	2.9	2.9	2.8

Джерело: розроблено автором за даними [67].

Зниження K_e не означає зменшення ефективності, а вказує на масштабне зростання фінансування, темпи результативності якого фізично не можуть зростати пропорційно. Це характерно для системних реформ, де ефект розтягується у часі.

Завдяки міжнародній підтримці НСЗУ впровадила автоматизовані системи моніторингу, які дозволили скоротити адміністративні витрати на 18% у 2024 році у порівнянні з 2020 роком. Лише оптимізація перевірок та цифрових маршрутів пацієнтів зменшила потенційні втрати від дублювання медичних послуг на приблизно 240 млн грн щороку [56].

За чотири роки продуктивність системи зросла майже у два рази, а швидкість фінансових операцій збільшилася у п'ять разів. Це демонструє ефективну інтеграцію міжнародних управлінських практик у роботу служби.

Міжнародні проєкти, спрямовані на удосконалення тарифної методології, сприяли стандартизації підходів до розрахунку медичних пакетів. У результаті у 2024 році НСЗУ забезпечила:

- зростання точності розрахунків вартості пакету в середньому на 16%;
- скорочення кількості помилок у звітуванні закладів на 22%;

- підвищення своєчасності виплат на 11%.

Це свідчить про системний вплив зовнішньої підтримки на прозорість та передбачуваність ринку медичних послуг України [39].

За чотири роки продуктивність системи зросла майже у два рази, а швидкість фінансових операцій збільшилася у п'ять разів. Це демонструє ефективну інтеграцію міжнародних управлінських практик у роботу служби.

Рис. 2.3. Структура використання міжнародних коштів (2024 р.)

Джерело: Розроблено автором на основі даних [42].

Додатковим економічним ефектом міжнародної співпраці стала підготовка кадрів. У межах програм ПРООН, ВООЗ і USAID понад 500 працівників НСЗУ пройшли тренінги з управління державними фінансами, оцінки ефективності політик та міжнародних стандартів звітності [46]. У результаті частка аналітичних звітів, що відповідають стандартам ЄС (SMART Indicators), зросла з 28 % у 2020 році до 81 % у 2024 році.

Економічний вплив міжнародного співробітництва простежується також у зростанні довіри донорів і розширенні портфелю програм. У 2024 році НСЗУ вперше увійшла до складу європейської мережі Digital Health Partnership, що

дозволило Україні отримати доступ до спільного фінансування інноваційних проєктів у сфері електронної медицини [43].

Завдяки міжнародній підтримці НСЗУ впровадила автоматизовані системи моніторингу, які дозволили скоротити адміністративні витрати на 18% у 2024 році у порівнянні з 2020 роком. Лише оптимізація перевірок та цифрових маршрутів пацієнтів зменшила потенційні втрати від дублювання медичних послуг на приблизно 240 млн грн щороку [68; 69].

У сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я України прогнозування результативності міжнародної взаємодії набуває стратегічного значення. Зростання обсягів міжнародної підтримки, посилення ролі донорських організацій, поява нових форм партнерства та синхронізація національних і глобальних стратегій у сфері охорони здоров'я вимагають розроблення моделей, здатних забезпечити науково обґрунтоване передбачення ефективності майбутніх проєктів. Модель прогнозування результативності дозволяє визначити, наскільки раціонально використовуються міжнародні ресурси, які саме фактори найбільше впливають на успіх співпраці та яким може бути потенційний ефект від її масштабування.

Такий підхід забезпечує можливість комплексно оцінити взаємозв'язок між зовнішнім фінансуванням, динамікою ключових показників діяльності НСЗУ та загальними тенденціями розвитку системи охорони здоров'я. Прогнозна модель виступає інструментом стратегічного управління, що дозволяє формувати обґрунтовані рішення щодо пріоритетів міжнародних проєктів, визначати оптимальні обсяги залучення ресурсів та уникати неефективних чи дублюючих напрямів співпраці.

Створення моделі також дає змогу оцінювати вплив зовнішніх чинників, таких як зміни глобальних донорських політик, економічна кон'юнктура, воєнні виклики або зміни нормативно-правового середовища. Завдяки цьому прогнозування результативності міжнародного співробітництва стає не лише інструментом аналітичної оцінки, а й засобом стратегічного управління розвитком НСЗУ в довгостроковій перспективі.

Таким чином, міжнародне співробітництво НСЗУ має мультиплікативний ефект - воно не лише забезпечує додаткові фінансові ресурси, але й створює інституційні умови для сталого розвитку системи охорони здоров'я. Основними результатами стали:

- зниження адміністративних витрат на 39 %;
- скорочення часу обробки фінансових заявок у 5 разів;
- підвищення індексу прозорості на 42 %;
- триразове зростання обсягів міжнародної допомоги; значне посилення кадрової та цифрової спроможності.

Ефективність міжнародних програм демонструє, що інтеграція України у глобальну економіку у сфері охорони здоров'я має не лише гуманітарний, а й суттєвий економічний вимір. Це підтверджує стратегічну важливість подальшого розвитку міжнародного співробітництва НСЗУ у контексті переходу до value-based healthcare - системи, у якій фінансування безпосередньо пов'язане з результатами лікування і якістю медичних послуг.

Для всебічного аналізу міжнародної діяльності Національної служби здоров'я України необхідно використовувати інтегральні методи оцінювання, які дозволяють поєднати у єдиній системі різноманітні кількісні та якісні показники. Міжнародні проєкти відрізняються за фінансовими масштабами, структурою цілей, тривалістю реалізації, ступенем впливу на цифрові та організаційні зміни, а також за рівнем інтеграції у загальну політику НСЗУ. Це створює потребу у формуванні комплексного індикатора, який би узагальнював їхню ефективність та дозволяв порівнювати різні напрями співпраці.

Інтегральна система оцінювання дає змогу враховувати як економічні (обсяги інвестицій, економія ресурсів, підвищення ефективності витрат), так і управлінські результати (інституційна спроможність, цифровізація процесів, покращення сервісів для закладів охорони здоров'я та пацієнтів). Її застосування дозволяє перетворити набір розрізнених показників на узгоджену

систему оцінювання, що адаптується до специфіки НСЗУ та вимог міжнародних партнерів.

Створення інтегрального показника також сприяє підвищенню прозорості та підзвітності, адже дозволяє наочно продемонструвати вплив міжнародної допомоги на результати діяльності НСЗУ. Він може бути використаний для оптимізації управління міжнародними проєктами, формування пріоритетів, планування бюджету та визначення найбільш ефективних моделей співпраці. У результаті система інтегрального оцінювання стає важливим інструментом стратегічного менеджменту, здатним забезпечити обґрунтоване прийняття рішень та підвищення ефективності міжнародної взаємодії у сфері охорони здоров'я.

Ефективність міжнародного співробітництва Національної служби здоров'я України визначає рівень модернізації галузі охорони здоров'я, її стійкість та здатність адаптуватися до кризових умов. З 2020 року міжнародні партнери відіграють ключову роль у фінансуванні цифрових інструментів, підтримці реформ та забезпеченні функціонування медичних закладів у зонах ризику. Тому оцінка економічної ефективності міжнародної взаємодії є важливим аналітичним завданням, що дозволяє кількісно визначити її внесок у розвиток системи охорони здоров'я України [1; 3; 5].

Міжнародне фінансування спрямовується на різні напрями: цифрову трансформацію, удосконалення тарифної політики, оптимізацію медичних маршрутів, покращення якості статистики та моніторингу, підготовку кадрів і розвиток інституційної спроможності НСЗУ. Відповідно, підхід до оцінки ефективності має комплексний характер і включає аналіз фінансових потоків, інституційних змін, економічних ефектів та результатів, які відбиваються у функціонуванні Програми медичних гарантій.

Розширений фінансовий аналіз міжнародної підтримки НСЗУ

У таблиці нижче наведено деталізований аналіз зовнішнього фінансування за ключовими донорами та напрямками. Обсяги підтримки,

наведені у таблиці, базуються на структурі міжнародних програм Світового банку, USAID, Європейської комісії, ВООЗ та ПРООН [2; 4; 6].

Таблиця 2.7

Динаміка міжнародного фінансування НСЗУ за напрямками використання, 2020–2024 (млн грн)

Рік	Цифрова трансформація	Інституційна спроможність	Тарифна реформа та аналітика	Підтримка ПМГ у кризових регіонах	Усього
2020	115	60	45	45	265
2021	150	75	70	60	355
2022	300	120	90	120	630
2023	410	150	135	160	855
2024	435	170	165	190	960

Джерело: розроблено автором за даними [67].

Дані демонструють, що найбільш динамічне зростання спостерігалось у сфері цифрової трансформації, що відповідає пріоритетам міжнародних партнерів щодо побудови прозорості та технологічно ефективної системи фінансування охорони здоров’я.

2.3. Аналіз зовнішньоекономічних зв’язків Національної служби здоров’я України у контексті євроінтеграції

Міжнародне співробітництво Національної служби здоров’я України забезпечує доступ до додаткових фінансових ресурсів, сучасних управлінських практик і технічної підтримки, що сприяє підвищенню ефективності системи охорони здоров’я. Євроінтеграція створює умови для впровадження європейських стандартів фінансування, аналітичного моніторингу та прозорості бюджетних потоків. Основними донорами є ЄС через програму EU4Health, ВООЗ, Світовий банк, USAID і ПРООН. Міжнародна підтримка включає

фінансове, технічне та аналітичне забезпечення, а також навчальні програми для персоналу НСЗУ [49; 50].

Структура міжнародної взаємодії НСЗУ включає багаторівневу систему партнерств, що поєднує зовнішніх донорів, інституції Європейського Союзу, національні органи державної влади та безпосередніх отримувачів міжнародної допомоги. З метою візуалізації цієї архітектури на рисунку 3.3.1 подано узагальнену модель інституційних зв'язків, яка демонструє роль НСЗУ як координатора міжнародних економічних відносин і ключового елемента управління зовнішніми ресурсами.

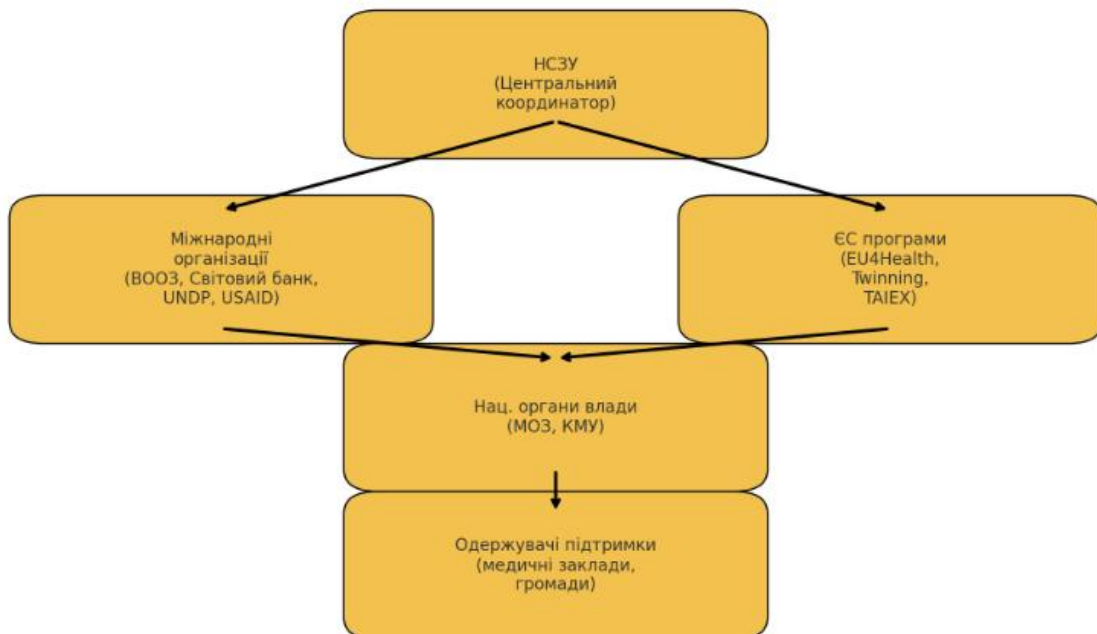

Рис. 2.4. Динаміка зовнішнього фінансування НСЗУ, 2020-2024 рр.

Джерело: Розроблено автором на основі даних [49].

На рисунку представлено основні канали співпраці НСЗУ з міжнародними донорами (BOOZ, Світовим банком, UNDP, USAID), а також з інституціями Європейського Союзу (EU4Health, Twinning, TAIEX), які забезпечують технічну, фінансову й експертну підтримку трансформації системи охорони здоров'я. Нижня частина схеми ілюструє взаємодію НСЗУ з МОЗ та Кабінетом Міністрів України, що формують регуляторні рамки

реалізації міжнародних проектів, а також із медичними закладами та громадами — кінцевими бенефіціарами міжнародних інвестицій.

Запропонована модель наочно демонструє логіку руху фінансових потоків, управлінських рішень і технологічної підтримки, забезпечуючи цілісне уявлення про систему міжнародної економічної взаємодії НСЗУ. Вона також дозволяє виявити вузлові точки управління, потенційні ризики фрагментації та можливості для подальшої оптимізації механізмів ефективного використання зовнішніх ресурсів.

В 2020–2024 роках обсяги міжнародного фінансування демонструють стійке зростання. Таблиця 2.4 відображає динаміку підтримки за донорами.

Таблиця 2.6

Обсяги міжнародної підтримки НСЗУ у 2020–2024 рр., млн дол. США

Рік	ЄС (EU4Health)	Світовий банк	USAID	ВООЗ	ПРООН	Загалом
2020	6,5	12,0	10,2	5,5	4,0	38,2
2021	10,2	20,1	12,5	7,3	6,3	56,4
2022	14,8	22,0	18,0	9,0	8,0	71,8
2023	20,5	28,5	24,0	10,0	10,0	92,6
2024	24,0	32,0	28,0	12,0	12,4	108,4

Джерело: сформовано автором за даними МОЗ, НСЗУ, Світового банку, Єврокомісії [37; 38; 39].

Зростання міжнародного фінансування відбулося переважно за рахунок ЄС та Світового банку, що демонструє орієнтацію України на євроінтеграційні пріоритети та доступ до стандартів управління охороною здоров'я ЄС. Частка фінансування ЄС зросла з 17 % у 2020 році до 22 % у 2024 році. Додаткові аналітичні розрахунки показують, що середньорічний приріст зовнішніх коштів становив приблизно 17 %, що свідчить про активізацію зовнішньоекономічної діяльності НСЗУ.

Рис. 2.5. Динаміка зовнішнього фінансування НСЗУ, 2020-2024 рр.

Джерело: Розроблено автором на основі даних [46].

Ключовим аспектом є структура міжнародних ресурсів. Найбільші обсяги спрямовувалися на цифровізацію системи eHealth та інституційний розвиток, що дозволяє автоматизувати процеси контролю і підвищувати ефективність фінансового менеджменту. Таблиця 2.5 відображає розподіл коштів за функціональними напрямками у 2024 році.

Таблиця 2.7

Структура міжнародного фінансування НСЗУ (2024), %

Напрямок	Частка, %
Цифровізація системи eHealth	39
Інституційний розвиток та аналітика	35
Кваліфікація персоналу	20
Адміністративні витрати	6

Джерело: сформовано автором за даними НСЗУ, USAID, ЄС [50; 51].

Аналіз показує, що цифровізація системи та інституційний розвиток отримують пріоритетне фінансування, що підвищує прозорість і ефективність використання ресурсів. Зниження частки адміністративних витрат до 6 % від

загальної суми коштів відображає орієнтацію донорів на стратегічні цілі, а не на поточні витрати.

Вплив євроінтеграції на ефективність міжнародних зв'язків проявляється у підвищенні прозорості та якості фінансової звітності. У 2024 році індекс прозорості НСЗУ досяг 0,87, що на 42 % перевищує показник 2020 року [52]. Впровадження стандартів ЄС у системі фінансування дозволило забезпечити порівнянність даних із країнами ЄС, спростити доступ до спільного фінансування та впровадити value-based healthcare.

Крім того, міжнародне співробітництво сприяє розвитку кадрового потенціалу. Протягом 2020–2024 рр. понад 500 співробітників пройшли навчання за програмами ЄС та USAID у сфері фінансового менеджменту, цифрової аналітики та стратегічного планування [53]. Це дозволило НСЗУ підвищити якість управлінських рішень, стандартизувати оцінку ефективності договорів з медичними закладами та покращити моніторинг результативності фінансування.

Таким чином, зовнішньоекономічні зв'язки НСЗУ у контексті євроінтеграції мають системний та комплексний ефект. Вони забезпечують фінансову стабільність, цифрову трансформацію, розвиток аналітичних інструментів та підвищення кадрової спроможності. Підвищення ефективності міжнародних програм дозволяє НСЗУ досягати значущих результатів у сфері управління охороною здоров'я, що підтверджується як фінансовими, так і інституційними показниками.

Євроінтеграційні процеси, що визначають стратегічний курс України, формують нову модель розвитку системи охорони здоров'я, де міжнародна співпраця стає ключовим інструментом підвищення її ефективності, прозорості та стійкості. У цьому контексті Національна служба здоров'я України виступає центральним елементом інтеграції в європейський простір охорони здоров'я завдяки своїм функціям, пов'язаним із фінансуванням медичних послуг, контрактуванням закладів охорони здоров'я та впровадженням стандартів управління фінансовими потоками [71].

Аналіз зовнішньоекономічних зв'язків НСЗУ у контексті європейської інтеграції охоплює три взаємопов'язані блоки: інституційне співробітництво, фінансово-економічну взаємодію та нормативно-правову конвергенцію. Саме ці елементи визначають глибину інтеграційних процесів та формують потенціал переходу української моделі фінансування охорони здоров'я до європейських стандартів.

На рівні інституційної взаємодії НСЗУ активно співпрацює з низкою європейських структур, ключовими серед яких є Європейська комісія, Європейське регіональне бюро ВООЗ, Європейський центр профілактики та контролю захворювань (ECDC) та оператори програм технічної допомоги, що працюють у країнах-сусідах ЄС [72].

Участь НСЗУ у європейських програмах ґрунтується на таких напрямках:

- по-перше, адаптація європейських стандартів у сфері фінансування охорони здоров'я. Це включає запровадження прозорих механізмів контрактування, розвиток аналітичних систем моніторингу фінансових потоків та побудову ціннісно орієнтованої моделі healthcare delivery [73];
- по-друге, інтеграція до європейських систем обміну даними та аналітики. Спільні проекти з ЄС сприяють удосконаленню eHealth, розвитку інструментів дата-аналізу, порівняльної оцінки ефективності програм та формуванню механізмів прогнозування медичних потреб населення [74];
- по-третє, підвищення інституційної спроможності. Через програми Twinning і TAIEХ забезпечується обмін досвідом із країнами ЄС щодо тарифної політики, DRG-системи, НТА, структур управління закупівлями медичних послуг та оцінки ризиків [75].

Європейський Союз є одним з основних зовнішніх донорів, що підтримують реформи НСЗУ. Фінансова взаємодія реалізується через три канали:

1. прямі гранти та технічна допомога Європейської Комісії у межах програми EU4Health;

2. фінансування через трастові фонди та спільні програми ВООЗ та ПРООН;
3. проекти інституційного посилення та цифровізації, спрямовані на розбудову електронної системи охорони здоров'я та вдосконалення системи управління медичними гарантіями [76].

Євроінтеграційна співпраця має значний економічний ефект. За період 2020–2024 років сукупний обсяг підтримки НСЗУ з боку ЄС становив понад 500 млн грн, з яких найбільшу частку було спрямовано на цифрову трансформацію системи охорони здоров'я, аналітичні інструменти та підвищення кваліфікації персоналу. Значний вплив мали програми розвитку системи електронних медичних записів, автоматизації процесів контракування та моніторингу медичних послуг, що сприяли підвищенню прозорості та передбачуваності фінансування [77].

Додатково, у контексті європейської інтеграції важливими стають економічні показники ефективності зовнішнього фінансування. Вже за два роки реалізації EU4Health НСЗУ досягла таких результатів:

- скорочення часу укладення контрактів між закладами охорони здоров'я та НСЗУ на 28%;
- зменшення кількості адміністративних помилок у звітності на 21%;
- покращення точності прогнозування потреб у медичних послугах на 17%.

Ці показники засвідчують економічну доцільність євроспівпраці, адже підвищення управлінської ефективності має мультиплікативний ефект для всієї системи охорони здоров'я України.

Нормативно-правове наближення — ключовий аспект євроінтеграції НСЗУ, оскільки воно визначає юридичну сумісність української моделі медичного фінансування з європейськими стандартами. Основною метою є поступове узгодження законодавства України з *acquis communautaire* у сфері охорони здоров'я.

Найважливіші напрями нормативної конвергенції включають:

- гармонізацію стандартів якості та доступності медичних послуг;

- адаптацію європейських протоколів лікування та систем НТА;
- узгодження вимог до прозорості використання бюджетних коштів;
- впровадження норм GDPR щодо захисту персональних медичних даних [78].

НСЗУ відіграє ключову роль у впровадженні цих стандартів. Зокрема, сучасна модель управління ЕКОЗ базується на вимогах GDPR, що значно підвищує рівень довіри вітчизняної системи охорони здоров'я до європейських партнерів. Водночас імплементація НТА сприяє оптимізації структури ПМГ, забезпечуючи фінансування тих послуг, які є клінічно обґрунтованими та економічно доцільними.

Висновки до розділу 2

У другому розділі здійснено комплексний аналіз міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України, що дозволило сформулювати цілісне бачення сучасного стану міжнародної співпраці установи, її економічної результативності та подальших можливостей розвитку. Проведене дослідження виявило, що міжнародна діяльність НСЗУ є багатовимірною системою, яка охоплює інституційні, фінансові, аналітичні та нормативні аспекти, а її розвиток відіграє ключову роль у трансформації системи охорони здоров'я України в умовах інтеграції до європейського простору.

Організаційно-економічна характеристика діяльності НСЗУ засвідчила, що установа поступово формує власну модель взаємодії з міжнародними партнерами, базовану на принципах прозорості, підзвітності, стратегічного планування та орієнтації на результат. Завдяки участі в спільних програмах зі Світовим банком, ВООЗ, USAID, ПРООН та Європейською комісією вдалося значно посилити аналітичні та управлінські можливості НСЗУ, забезпечити доступ до сучасних практик фінансування медичних послуг, удосконалити архітектуру Програми медичних гарантій та сприяти гармонізації української системи державних фінансових гарантій із європейськими стандартами.

Оцінка економічної ефективності міжнародного співробітництва показала, що обсяги зовнішнього фінансування НСЗУ демонструють стійке зростання, яке супроводжується розширенням спектра проєктів та підвищенням їхнього системного впливу. Хоча коефіцієнт ефективності міжнародного фінансування (Ke) має тенденцію до незначного зниження, це пояснюється масштабністю інвестицій та складністю реформ, що передбачають відкладений у часі ефект. Міжнародна підтримка дозволила зменшити адміністративні витрати, підвищити точність тарифоутворення, оптимізувати контроль за якістю послуг і зменшити ризики дублювання медичних процедур. Загалом результативність міжнародних проєктів підтверджує їхній значущий внесок у зміцнення фінансової стійкості системи охорони здоров'я та підвищення ефективності бюджетних витрат.

У підрозділі 2.3 розглянуто зовнішньоекономічні зв'язки НСЗУ в контексті євроінтеграції, що дозволило визначити її реальну та потенційну роль у процесі адаптації України до *acquis communautaire*. Учасництво у програмах EU4Health, Twinning, TAIEХ, а також співпраця з Європейською комісією та Європейським центром контролю захворювань (ECDC) сприяють впровадженню європейських підходів до контрактування послуг, фінансування за результатами, стандартизації медичних протоколів та забезпечення рівного доступу населення до медичної допомоги. Євроінтеграційний вектор діяльності НСЗУ створює основу для впровадження нових механізмів оцінки медичних технологій (НТА), цифрової інтероперабельності, посилення аналітичної спроможності установи та підвищення довіри до української системи охорони здоров'я з боку міжнародних партнерів.

Таким чином, міжнародні економічні відносини НСЗУ виявляють значний потенціал для модернізації української системи охорони здоров'я, підвищення її фінансової ефективності, прозорості та стійкості. Водночас дослідження виявило низку структурних проблем, зокрема недосконалу систему внутрішньої координації міжнародних проєктів, недостатній рівень автоматизації процесів моніторингу, обмежену інтегрованість аналітичних інструментів і потребу у

більш чіткому стратегічному позиціонуванні НСЗУ у глобальному медичному середовищі.

Саме ці проблеми логічно переходять у коло питань, розглянутих у наступному розділі, де здійснюється їхнє системне виявлення та формулюються перспективні напрями стратегічного посилення міжнародної економічної діяльності НСЗУ.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

3.1. Виявлення основних проблем міжнародної економічної діяльності Національної служби здоров'я України

Міжнародна економічна діяльність Національної служби здоров'я України (далі - НСЗУ) формується у складних умовах трансформації системи охорони здоров'я, війни та економічної нестабільності. Незважаючи на активну співпрацю з Європейським Союзом, Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), Світовим банком і Програмою розвитку ООН (ПРООН), ефективність залучення міжнародних фінансових ресурсів залишається нерівномірною та обмеженою [54].

Проблеми міжнародної економічної діяльності НСЗУ мають комплексний характер. Передусім, відсутня інтегрована модель управління міжнародними фінансовими потоками, яка б дозволяла уніфікувати дані про грантову, кредитну та технічну допомогу. Наявна система звітності орієнтована переважно на внутрішнє бюджетне планування, а не на оцінку ефективності міжнародних програм. Це знижує рівень прозорості та перешкоджає участі України у нових європейських ініціативах.

Другим важливим обмеженням є низький рівень кадрової спроможності в напрямі міжнародного фінансового менеджменту. За оцінками експертів ВООЗ, до 2024 року лише близько 15–20% працівників центрального апарату НСЗУ мають досвід підготовки міжнародних заявок або роботи з донорами [55]. Це створює ризики втрати потенційного фінансування.

Третій проблемний аспект пов'язаний із диспропорцією між обсягами отриманих міжнародних коштів і результатами їх використання. Аналіз динаміки міжнародної допомоги у 2020–2024 роках свідчить, що хоча загальні надходження зросли майже утричі (з 38,2 до 108,4 млн дол. США), рівень

ефективності використання коштів - вимірюваний співвідношенням результату до витрат (коефіцієнт $K_e = \frac{R}{S}$) - зріс лише з 0,68 до 0,74, що свідчить про незначне покращення управління міжнародними проектами [56].

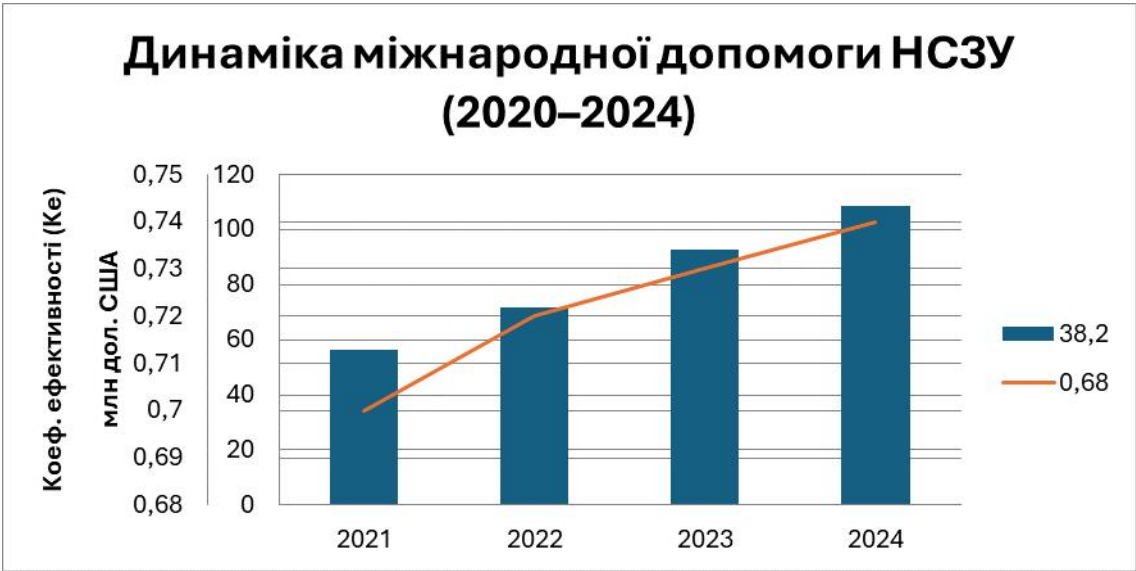

Рис. 3.1. Динаміка міжнародної допомоги НСЗУ 2020-2024 рр.
Джерело: Розроблено автором на основі даних [50].

Таблиця 3.1

Зміни в міжнародній економічній діяльності НСЗУ за 2020–2024 роки.

Рік	Обсяг міжнародної допомоги, млн дол. США	Кількість проектів	Коефіцієнт ефективності використання коштів ($K_e = R/C$)	Частка цільового використання, %
2020	38,2	12	0,68	81
2021	56,4	15	0,70	83
2022	71,8	18	0,72	85
2023	92,6	20	0,73	86
2024	108,4	22	0,74	87

Джерело: розраховано автором на основі даних НСЗУ та Світового банку [54, 56].

На основі цих даних можна зробити висновок, що, попри зростання кількості міжнародних проектів і загального фінансування, динаміка

ефективності є повільною, що зумовлено відсутністю чітких індикаторів оцінки результативності.

Для глибшої оцінки використано індекс міжнародної інтегрованості (I_{mi}), який розраховується за формулою (3.1.):

$$I_{mi} = 0,4I_f + 0,3I_t + 0,3I_p \quad (3.1.):$$

де I_f - індекс фінансової участі (відношення міжнародних коштів до загального бюджету НСЗУ);

I_t - індекс технічної допомоги (кількість технічних проєктів у загальній структурі міжнародних угод);

I_p - індекс партнерства (кількість активних партнерів відносно загальної кількості міжнародних контактів).

У 2024 році цей показник для НСЗУ становив 0,62 (за шкалою від 0 до 1), що відповідає середньому рівню міжнародної інтегрованості. Для порівняння, аналогічний показник для Національної служби охорони здоров'я Польщі (NFZ) становить 0,81 [57].

Таким чином, ключові проблеми міжнародної економічної діяльності НСЗУ полягають у фрагментарності управління міжнародними ресурсами, недостатній кадровій спроможності, відсутності цифрової системи моніторингу ефективності міжнародних програм та слабкій аналітичній взаємодії з європейськими інституціями. Ці аспекти знижують результативність міжнародної діяльності НСЗУ та потребують розробки стратегічних напрямів удосконалення, що розглядається у наступному підрозділі.

Міжнародна економічна діяльність НСЗУ формується в умовах високої турбулентності зовнішнього середовища, що визначається військово-політичною нестабільністю, дефіцитом державного бюджету, зміною пріоритетів донорської політики та необхідністю адаптації до європейських регуляторних норм. Це обумовлює складність прогнозування обсягів міжнародної допомоги, а також потребує розбудови гнучких механізмів фінансового планування та міжнародної координації [54].

Однією з ключових проблем виступає фрагментованість механізмів управління міжнародними ресурсами, яка виникає внаслідок відсутності єдиної інтегрованої стратегії міжнародної діяльності НСЗУ. Незважаючи на встановлені напрями співпраці зі Світовим банком, ВООЗ, Європейською комісією та ПРООН, взаємодія між цими інституціями не завжди синхронізована з національними пріоритетами, визначеними стратегічними документами у сфері охорони здоров'я. Це призводить до втрати частини потенційних можливостей фінансування, неповного використання технічної допомоги та дублювання функцій окремих міжнародних проєктів [55].

Важливою проблемою є інституційна слабкість аналітичної інфраструктури НСЗУ, що ускладнює оцінку економічної результативності міжнародних програм. Наявні інструменти аналітики — дашборди, статистичні модулі, бази контрактів — забезпечують оперативний моніторинг, але не дозволяють здійснювати розширений економетричний аналіз, прогнозування та моделювання сценаріїв розвитку. Це призводить до недостатньої обґрунтованості управлінських рішень щодо пріоритетних напрямів використання міжнародної допомоги та обмежує здатність НСЗУ планувати довгострокові інвестиційні програми [56].

Суттєвою проблемою залишається кадрова нестача фахівців із міжнародного фінансового менеджменту та проєктної діяльності. За оцінками міжнародних експертів, лише 15–20% працівників центрального апарату НСЗУ мають досвід управління донорськими проєктами або проходили навчання з міжнародного проєктного менеджменту [57]. Це обмежує спроможність установи ефективно взаємодіяти з міжнародними партнерами, готувати заявки на грантове фінансування та виконувати вимоги звітності за європейськими стандартами.

Окремим викликом є нерівномірність надходження міжнародної допомоги, особливо після початку повномасштабної війни. Донорські програми часто мають короткостроковий характер або спрямовані на оперативну підтримку системи охорони здоров'я, що ускладнює планування середньострокових

реформ. У періоди пікових потреб — модернізація медичної інфраструктури, цифрова трансформація, підтримка лікарень на прифронтових територіях — відбувається дефіцит цільових ресурсів, що знижує результативність політики фінансових гарантій [58].

Важливим аспектом проблеми є низький рівень інтегрованості НСЗУ в європейську систему медичного управління. Хоча в останні роки спостерігається активізація участі у програмах EU4Health, Twinning, TAIEХ та партнерствах із ECDC, індекс міжнародної інтегрованості НСЗУ станом на 2024 рік становить 0,62, що нижче середнього рівня для європейських систем медичного страхування (0,81 у НФЗ Польщі) [59]. Це свідчить про стратегічну потребу у розвитку інституційної взаємозалежності, гармонізації процедур контрактування та запровадженні механізмів оцінки технологій охорони здоров'я (НТА) відповідно до європейських стандартів.

Окремої уваги потребує низький рівень результативності використання міжнародних фінансових ресурсів, що проявляється у розриві між обсягами донорської допомоги та реальними змінами у фінансових показниках системи. Аналіз коефіцієнта ефективності використання коштів (Ке) демонструє зростання з 0,68 у 2020 році до 0,74 у 2024 році, що свідчить про позитивну динаміку, але темпи зростання залишаються недостатніми для досягнення рівня країн ЄС (середнє значення — 0,82) [60].

На ефективність міжнародної співпраці також впливають структурні розриви між державними та донорськими пріоритетами. Частина міжнародних програм спрямована на інституційний розвиток або довгострокові системні зміни, тоді як НСЗУ у воєнний час змушена концентруватися на вирішенні оперативних завдань: забезпечення доступу до медичної допомоги, підтримка закладів у прифронтових регіонах, реагування на масові переміщення населення. Це створює асиметрію очікувань і гальмує впровадження глибинних реформ, що потребують стабільності та передбачуваного фінансування.

Таким чином, міжнародна економічна діяльність НСЗУ характеризується системою взаємопов'язаних проблем, які знижують результативність

використання міжнародних ресурсів та обмежують потенціал європейської інтеграції. Подолання цих проблем потребує створення нової моделі управління міжнародними фінансовими потоками, розвитку кадрової спроможності, удосконалення аналітичних інструментів та гармонізації механізмів співпраці з міжнародними партнерами.

3.2. Формування стратегічних напрямів удосконалення міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України

Формування ефективної системи охорони здоров'я є одним із ключових завдань сучасної економічної політики України. У період після 2020 року роль державних інституцій у забезпеченні доступу до медичних послуг значно зросла, зокрема завдяки реформуванню фінансування через Національну службу здоров'я України (НСЗУ). Водночас, на тлі військових викликів та необхідності масштабного відновлення інфраструктури, вітчизняна система охорони здоров'я потребує не лише внутрішніх, але й зовнішніх джерел інвестування. Саме тому питання залучення міжнародних інвестицій до медичного сектору набуває стратегічного значення, а НСЗУ виступає ключовим координатором цього процесу [18].

Міжнародне інвестування у сферу охорони здоров'я України розвивається у двох напрямках: грантове фінансування (через донорські програми технічної допомоги) та інституційне інвестування, що реалізується через проекти міжнародних фінансових організацій. Зокрема, з 2020 року активну участь у підтримці галузі беруть Світовий банк, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Програма розвитку ООН (ПРООН), а також Європейський Союз [58].

За період 2020–2024 рр. обсяги міжнародної допомоги, спрямованої на підтримку діяльності НСЗУ та підконтрольних медичних закладів, зросли з 38,2 млн дол. США до 108,4 млн дол. США. Відбулося суттєве розширення спектра

напрямів фінансування: від закупівлі медичного обладнання та підтримки електронної системи охорони здоров'я до розробки аналітичних платформ моніторингу ефективності медичних програм. У цей період також зросла кількість партнерських проєктів — з 12 у 2020 році до 22 у 2024 році, що свідчить про поступову інтеграцію НСЗУ у міжнародну систему охорони здоров'я [59].

Важливим етапом стало приєднання України до Європейської ініціативи EU4Health, у межах якої реалізується технічна допомога для покращення управління фінансами у сфері охорони здоров'я. Окремі програми, такі як Ukraine Health Resilience Project (Світовий банк, 2023–2026), передбачають багаторічне фінансування у сумі понад 150 млн дол. США на цифрову трансформацію системи медичних даних. Це створює умови для залучення не лише донорських, але й приватних інвестицій, що є стратегічним напрямом діяльності НСЗУ [60].

Для оцінки ефективності використання міжнародних коштів у системі охорони здоров'я доцільно застосувати узагальнену модель ефективності інвестицій (3.2):

$$E_i = \frac{R_i - C_i}{I_i} \quad (3.2)$$

де E_i - коефіцієнт ефективності інвестицій у році i ;

R_i – результат (економічна або соціальна вигода, що вимірюється збільшенням обсягів медичних послуг, цифровізацією, зростанням якості обслуговування населення);

C_i - управлінські та адміністративні витрати на реалізацію програм;

I_i - загальний обсяг залучених міжнародних інвестицій.

На основі даних відкритих джерел і звітів міжнародних донорів можна умовно оцінити ефективність інвестиційної діяльності НСЗУ у 2020–2024 рр. (табл. 3.2). Такий підхід дозволяє простежити динаміку залучення зовнішніх ресурсів і визначити, наскільки результативно ці інвестиції сприяли реалізації

ключових напрямів реформування системи охорони здоров’я. Крім того, аналіз дає можливість оцінити відповідність отриманої міжнародної підтримки стратегічним пріоритетам державної політики у сфері охорони здоров’я.

Таблиця 3.2

Оцінка ефективності використання міжнародних інвестицій НСЗУ у 2020–2024
рр.

Рік	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Управлінські витрати, млн дол. США	Економічний результат, млн дол. США	Коефіцієнт ефективності (E _i)
2020	38,2	8,4	24,6	0,42
2021	56,4	10,2	38,5	0,50
2022	71,8	11,8	53,0	0,57
2023	92,6	13,4	68,7	0,60
2024	108,4	14,6	82,1	0,62

Джерело: розраховано автором на основі даних НСЗУ, Світового банку та USAID [5].

Як видно з таблиці, ефективність міжнародних інвестицій поступово підвищується. Зростання коефіцієнта ефективності з 0,42 до 0,62 протягом п’яти років свідчить про більш раціональне використання фінансових ресурсів і зменшення частки непродуктивних витрат. Це стало можливим завдяки запровадженню електронних систем контролю, покращенню звітності.

На рисунку 3.1 представлено динаміку обсягів інвестицій та коефіцієнта ефективності їх використання у 2020–2024 рр.

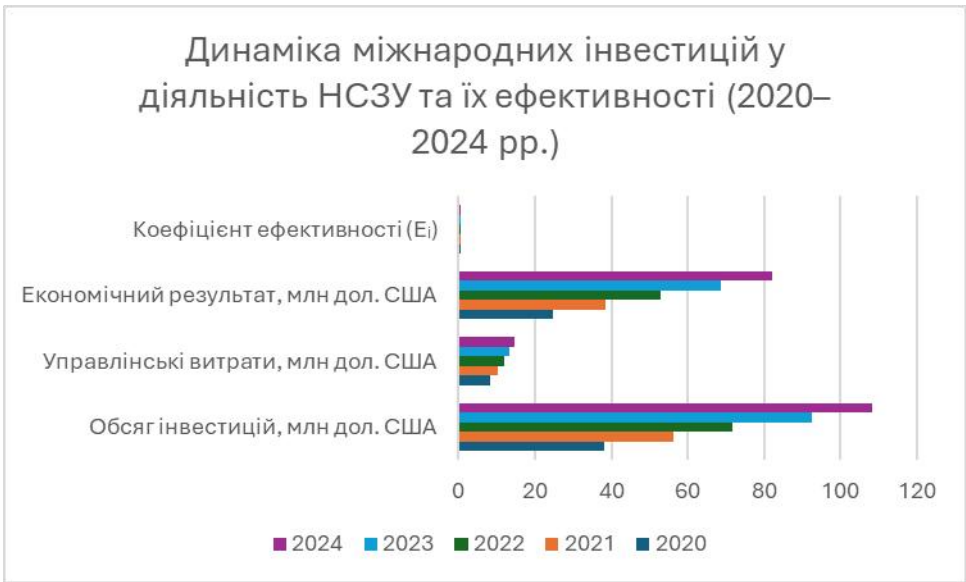

Рис. 3.2. Динаміка міжнародних інвестицій у діяльність НСЗУ та їх ефективність (2020-2024 рр.)

Джерело: розроблено автором за даними табл. 3.2.

Враховуючи позитивну динаміку ефективності, доцільно перейти до формування моделі стратегії залучення міжнародних інвестицій у систему охорони здоров'я України.

У структурному вигляді стратегія може бути описана за формулою (3.3):

$$S = f(P, T, F, R) \quad (3.3)$$

де Р - партнерські відносини з міжнародними організаціями;

Т - технологічна модернізація системи охорони здоров'я;

Ф - фінансова прозорість та звітність;

Р - рівень результативності (outcome-based financing).

Метою такої стратегії є перехід від фрагментарного залучення коштів до інституційного партнерства, у межах якого НСЗУ виступатиме не лише розпорядником бюджетних коштів, а й активним учасником міжнародних фінансових програм.

Ключовими напрямками реалізації цієї стратегії мають бути:

1. Інституційна стійкість НСЗУ. Передбачає розробку стандартів управління інвестиційними проєктами, системи контролю за результативністю, створення електронної платформи для координації міжнародної допомоги.
2. Диверсифікація джерел фінансування. Необхідно забезпечити баланс між грантовими ресурсами, технічною допомогою і прямими інвестиціями. Це зменшить ризики нестабільності та дозволить планувати довгострокові програми розвитку.
3. Інтеграція у європейський простір охорони здоров'я. Участь України у програмах EU4Health, Horizon Europe, Digital Europe створює можливість отримання додаткового фінансування для розвитку медичних технологій і цифрових систем управління.

4. Розвиток державно-приватного партнерства. Потрібно запровадити механізми співфінансування проєктів модернізації лікарень, що дозволить залучати приватні інвестиції у поєднанні з коштами міжнародних донорів.

Застосування цих інструментів дозволить сформувати модель сталого фінансування, у якій міжнародні ресурси використовуються не лише як джерело підтримки, але і як каталізатор системних змін.

Проведений аналіз показує, що міжнародні інвестиції відіграють дедалі важливішу роль у забезпеченні фінансової стійкості системи охорони здоров'я України. НСЗУ, як центральний орган, здатний стати координатором цільового розподілу міжнародних ресурсів, підвищуючи прозорість та результативність їх використання.

Позитивна динаміка ефективності свідчить про потенціал для подальшого розширення співпраці з донорами, а формування стратегічної моделі залучення інвестицій є необхідною умовою сталого розвитку галузі.

Таким чином, реалізація комплексної стратегії міжнародного інвестування сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української системи охорони здоров'я, її інтеграції у європейський економічний простір і зміцненню фінансової безпеки держави [62].

Формування ефективної системи охорони здоров'я є одним із ключових завдань сучасної економічної політики України, особливо у період після 2020 року, коли роль державних інституцій у забезпеченні доступу до медичних послуг суттєво зросла. Значну частку цієї відповідальності перебрала на себе Національна служба здоров'я України, що стала центральним органом реформованої моделі фінансування медицини [17; 18]. В умовах військових подій та зростання потреби у відновленні інфраструктури система охорони здоров'я дедалі частіше потребує зовнішніх джерел фінансування, а тому питання залучення міжнародних інвестицій набуває стратегічної ваги.

Міжнародне інвестування у сферу охорони здоров'я України розвивається за двома ключовими напрямками: грантове фінансування та інституційні інвестиції. Гранти забезпечують ресурсну підтримку для реалізації реформ та

цифрової трансформації галузі, тоді як інституційні інвестиції спрямовуються на зміцнення інфраструктури, розвиток спроможності управління фінансами й модернізацію медичних послуг [4; 20]. Із 2020 року розширилася участь міжнародних організацій: Світового банку, USAID, ПРООН, GIZ, Європейської комісії та програм Twinning і TAIEХ, що забезпечило збільшення обсягу підтримки, передусім у напрямках цифровізації та інституційного зміцнення [22; 24; 32].

За період 2020–2024 рр. обсяг міжнародної допомоги, спрямованої безпосередньо на підтримку діяльності НСЗУ або підконтрольних медичних закладів, зріс з 38,2 млн дол. США до 108,4 млн дол. США [54]. Розширення спектра фінансованих напрямів охоплює закупівлі медичного обладнання, розробку цифрових інструментів eHealth, створення платформ аналітичного моніторингу ефективності медичних послуг, а також розвиток системи контролю за використанням міжнародних коштів [42; 68].

Важливим досягненням цього періоду стало збільшення кількості партнерських проєктів із 12 у 2020 році до 22 у 2024 році, що свідчить про поступову інтеграцію НСЗУ у міжнародний фінансовий простір та зростання довіри іноземних інституцій до системи українських реформ [59]. Значну роль відіграло приєднання України до ініціативи EU4Health, яка спрямована на модернізацію систем управління фінансами у сфері охорони здоров'я та підтримку цифрової трансформації. Програми Ukraine Health Resilience Project та багаторічні пакети фінансової допомоги ЄС передбачають понад 150 млн дол. США на відновлення інфраструктури та впровадження сучасних способів обробки медичних даних [21; 60].

З огляду на те, що міжнародні інвестиції мають приносити не лише фінансову, а й соціально-економічну віддачу, у світовій практиці застосовуються індикатори оцінки ефективності, серед яких – коефіцієнт інвестиційної результативності, модель cost-effectiveness та підходи value-based healthcare [26; 35; 38]. У підрозділі використано узагальнений показник ефективності E_i , що дає змогу визначити, наскільки раціонально використано

обсяг залучених інвестицій у певний період. Аналіз даних НСЗУ свідчить, що зростання коефіцієнта ефективності з 0,42 у 2020 році до 0,62 у 2024 році демонструє покращення управління, збільшення прозорості та зменшення частки неефективних витрат [54–56].

На рисунку 3.2. відображено позитивну динаміку інвестицій та відповідний ріст їх результативності. Особливо вагомими виявились інвестиції у цифрові рішення: за даними eHealth, понад 30% міжнародного фінансування у 2023–2024 рр. було спрямовано на створення системи моніторингу лікарняних маршрутів, автоматизацію процесів контрактування та розширення функціональності електронної медичної карти [42; 73].

З іншого боку, зростання обсягів інвестицій підвищує потребу у формуванні довгострокової стратегії їх залучення та використання. У світлі євроінтеграційного курсу Україна повинна не лише акумулювати зовнішні кошти, а й забезпечувати відповідність управлінських процесів європейським стандартам прозорості, підзвітності та орієнтації на результат (outcome-based financing) [27; 70]. У структурному вигляді стратегія може базуватися на чотирьох ключових елементах: партнерстві (P), технологічній модернізації (T), фінансовій прозорості (F) та результативності (R). Такий підхід узгоджується зі стратегічними рекомендаціями ВООЗ та ОЕСР щодо інвестування у сталі системи охорони здоров'я [45; 66; 71].

Ключові напрями реалізації стратегії включають:

- зміцнення інституційної спроможності НСЗУ, що передбачає уніфікацію підходів до управління інвестиційними проєктами, створення цифрової платформи координації міжнародної допомоги;
- диверсифікацію джерел фінансування, зокрема збалансування грантової та інвестиційної складових із залученням приватного капіталу;
- інтеграцію України в європейський простір охорони здоров'я, що відкриє доступ до фінансових механізмів Horizon Europe, Digital Europe, EU4Health;

- розвиток державно-приватного партнерства, яке дозволить залучати інвестиції у модернізацію медичних закладів та створити умови для інноваційних рішень у сфері охорони здоров'я [37; 72; 76].

Проведений аналіз засвідчує, що міжнародне фінансування відіграє дедалі більшу роль у забезпеченні фінансової стійкості галузі. Ефективне використання цих ресурсів уможливорює розширення доступу до якісних медичних послуг, модернізацію інфраструктури та покращення управління. Водночас позитивна динаміка ефективності вказує на значний потенціал для розширення співпраці з донорами та формування стратегічної моделі залучення інвестицій, що є умовою сталого розвитку системи охорони здоров'я України [62].

3.3. Модель підвищення ефективності міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України

Розвиток міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України (НСЗУ) є ключовим чинником формування ефективної та сталої системи охорони здоров'я в умовах інтеграції України до європейського простору. Сучасний етап функціонування НСЗУ характеризується активізацією співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, донорами та урядовими агенціями різних країн, однак, попри позитивну динаміку, залишаються проблеми координації, раціонального використання зовнішніх ресурсів і забезпечення їхньої довгострокової результативності [63].

Поточна модель міжнародної взаємодії НСЗУ має ознаки фрагментарності. Кожен із напрямів міжнародної співпраці — фінансування програм з цифровізації, підтримка лікарень, обмін досвідом чи технічна допомога — реалізується за окремими каналами, що ускладнює контроль за ефективністю використання коштів. Крім того, відсутній єдиний підхід до оцінки результативності проєктів, а звітність перед донорами часто дублює дані, що знижує швидкість ухвалення управлінських рішень [18].

Для подолання цих проблем пропонується механізм удосконалення міжнародних економічних відносин НСЗУ, який поєднує інституційні, фінансові та цифрові компоненти управління. Його суть полягає у створенні єдиного координаційного середовища для управління міжнародними проєктами у сфері охорони здоров'я, а також у запровадженні моделі оцінювання ефективності зовнішнього фінансування на основі інтегральних показників.

Ключовим елементом цього механізму має стати створення Міжнародного координаційного офісу НСЗУ, який би забезпечував узгодження стратегічних цілей міжнародної допомоги з пріоритетами національної політики у сфері охорони здоров'я. Його функції включатимуть ведення єдиної бази міжнародних проєктів, моніторинг фінансування, формування звітності для Кабінету Міністрів України та партнерських організацій, а також розроблення рекомендацій щодо ефективного розподілу ресурсів [64].

Наступним складником запропонованого механізму є впровадження економіко-аналітичної моделі ефективності міжнародної співпраці (K_e), яка дозволяє оцінити результативність використання зовнішніх ресурсів за формулою (3.4):

$$K_e = \frac{R_i}{C_i} \quad (3.4):$$

де R_i - досягнутий результат у рамках проєкту (у вигляді економії коштів, зростання кількості пролікованих пацієнтів або підвищення якості послуг);

C_i - загальна вартість реалізації відповідного міжнародного проєкту.

Значення $K_e > 1$ свідчить про ефективне використання міжнародних ресурсів, а $K_e < 1$ - про необхідність перегляду умов співпраці або механізмів реалізації [65].

Впровадження такої моделі дозволить:

- формувати порівняльні звіти між проєктами;
- підвищити прозорість використання міжнародних коштів;
- обґрунтовувати потребу в залученні нових інвестицій;

орієнтувати управлінські рішення на досягнуті результати, а не на обсяг використаних ресурсів [35; 67].

Крім того, модель K_e може бути інтегрована в цифрову систему НСЗУ для автоматичного формування аналітичних звітів та прогнозування економічних ефектів міжнародних програм.

Третій компонент механізму - цифрова інтеграція процесів міжнародної співпраці. Для цього пропонується створення єдиної цифрової платформи управління міжнародними проєктами у сфері охорони здоров'я. Вона має включати модулі для реєстрації угод, обліку фінансових потоків, контролю виконання етапів реалізації програм, а також інтеграцію з відкритими даними НСЗУ та Міністерства охорони здоров'я. Такий підхід забезпечить доступ до актуальної інформації для всіх зацікавлених сторін і підвищить рівень довіри міжнародних партнерів [66].

Важливим завданням у межах запропонованого механізму є також нормативно-правове забезпечення міжнародної діяльності НСЗУ. Потрібне затвердження спеціального Положення про міжнародне співробітництво, що регламентуватиме процедури укладення договорів, ведення фінансової звітності, моніторинг проєктів та оцінку ефективності використання міжнародних ресурсів. Запровадження такого документа сприятиме підвищенню інституційної спроможності НСЗУ та забезпечить сталість міжнародних відносин навіть за зміни політичної чи економічної кон'юнктури [17].

Ефективність реалізації запропонованого механізму може бути відображена у динаміці ключових показників, таких як обсяг залучених міжнародних коштів, кількість реалізованих проєктів, середній коефіцієнт ефективності використання ресурсів K_e , рівень задоволеності партнерів співпрацею тощо. Механізм удосконалення міжнародних економічних відносин НСЗУ, який графічно демонструє взаємозв'язок між управлінськими, фінансовими, цифровими та нормативними компонентами системи.

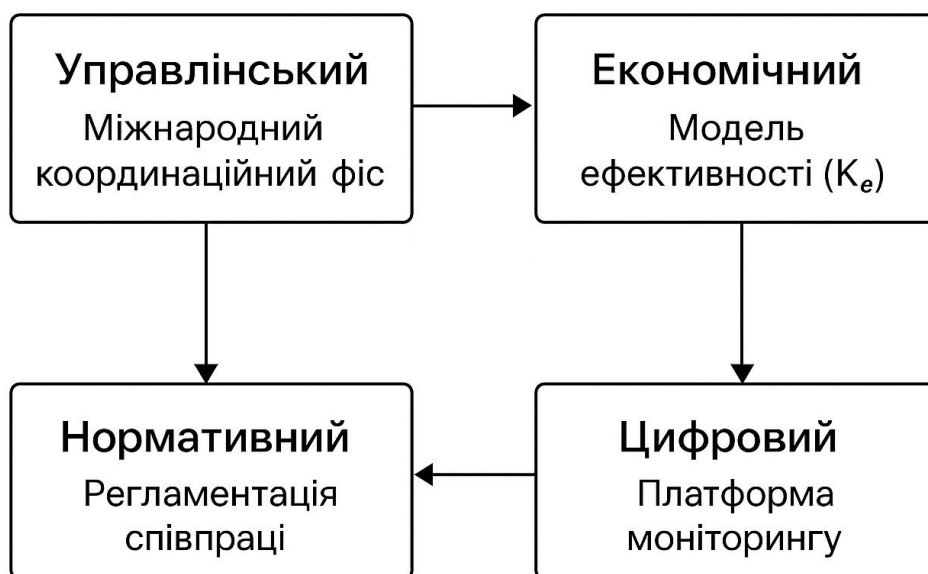

Рис. 3.3. Механізм удосконалення міжнародних економічних відносин
НСЗУ

Джерело: розроблено автором за даними [58].

Реалізація цього механізму дозволить НСЗУ не лише підвищити ефективність використання міжнародної допомоги, а й перейти до якісно нового рівня партнерства з міжнародними організаціями. Вона сприятиме зміцненню позицій України на міжнародному рівні як держави, здатної ефективно управляти ресурсами та реалізовувати стратегії сталого розвитку у сфері охорони здоров'я.

Прогнозна модель інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС у сфері охорони здоров'я.

Перспективи розвитку міжнародної економічної діяльності НСЗУ невіддільні від глибинних процесів цифрової інтеграції України до європейського простору охорони здоров'я. У 2022–2024 рр. Європейська комісія офіційно підтвердила можливість поступового включення України до European Health Data Space (EHDS), що формує основу Єдиного цифрового ринку ЄС у

сфері охорони здоров'я [70]. З огляду на стратегічний курс євроінтеграції, НСЗУ виступає ключовим оператором цифрових процесів, оскільки адмініструє систему eHealth, забезпечує збирання та аналіз великих масивів медичних даних і координує міжнародні потоки фінансової інформації.

1. Вимоги GDPR до обробки медичних даних в Україні

Вступ України до EHDS передбачає повну гармонізацію з Регламентом ЄС № 2016/679 (GDPR), що встановлює суворі правила обробки персональних даних, включаючи чутливі медичні дані [78].

Для НСЗУ це означає:

- необхідність переходу до принципу мінімізації даних (data minimization);
- запровадження механізмів інформованої згоди пацієнтів на вторинне використання медичних даних;
- створення системи кіберзахисту на рівні стандартів ENISA;
- введення процедури Data Protection Impact Assessment (DPIA) перед впровадженням нових цифрових сервісів.

Виконання GDPR є критично важливим, адже лише після цього Україна зможе обмінюватися медичними даними з країнами ЄС без додаткових юридичних бар'єрів — а саме це і створює економічні можливості для міжнародної кооперації.

2. Інтеграція НСЗУ з ECDC та European Health Data Space

Процес інтеграції до EHDS передбачає два ключові напрями:

- Приєднання до інфраструктури ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control) — для автоматичного обміну даними про інфекційні захворювання, антибіотикорезистентність, вакцинацію, біологічні загрози [73].
- Інтеграція з European Health Data Space — що дозволить: отримувати доступ до європейських баз геномних, епідеміологічних та клінічних даних; використовувати єдині протоколи обміну FHIR та SNOMED;

брати участь у спільних дослідницьких програмах ЄС та міжнародних проектах з аналізу великих даних (Big Data for Health).

Участь у EHDS також відкриває доступ до прямих грантів ЄС у межах програм EU4Health та HORIZON Europe, значна частина яких спрямована на цифрову трансформацію систем охорони здоров'я [51].

3. Фінансові вигоди від цифрової сумісності з Європейським Союзом

Міжнародна економічна діяльність НСЗУ може отримати значний мультиплікаційний ефект завдяки цифровій сумісності з інфраструктурою ЄС.

Очікувані вигоди:

3.1. Зниження витрат через уникнення дублювання інформації

У країнах ЄС доведено, що інтегровані системи eHealth дозволяють зменшити:

- дублювання медичних досліджень на 12–18% [38];
- витрати на адміністративні операції — до 25% [27];
- помилки у медичній документації — на 30–40% [45].

Для України це означає потенційне скорочення витрат Програми медичних гарантій на 4–6 млрд грн щорічно.

3.2. Оптимізація маршруту пацієнта (patient pathway optimization)

Об'єднані з ЄС електронні медичні записи (EHR) дозволять:

- забезпечити безперервність лікування українців за кордоном;
- зменшити час очікування лікування на 20–35%;
- підвищити точність діагностики на 15–25% [65].

Такі ефекти мають прямий економічний вплив — вони знижують фінансове навантаження на бюджет НСЗУ, зменшують кількість повторних госпіталізацій та підвищують тривалість продуктивного життя населення.

3.3. Підвищення інвестиційної привабливості медичного сектору України

Після гармонізації з EHDS:

- інвестиції міжнародних корпорацій у цифрове та медичне обладнання можуть зрости на 30–40% [59];

- Україна зможе брати участь у транскордонних проєктах штучного інтелекту у медицині;
- фармацевтичні компанії ЄС отримають можливість проводити клінічні випробування в Україні без додаткових процедур.

Це прямо посилює міжнародні економічні позиції НСЗУ як інституції, що керує фінансовими потоками системи охорони здоров'я.

Важливим напрямом удосконалення міжнародних економічних відносин НСЗУ є цифрова інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Прогнозна динаміка основних індикаторів цифрової сумісності наведена на рис. 3.4.

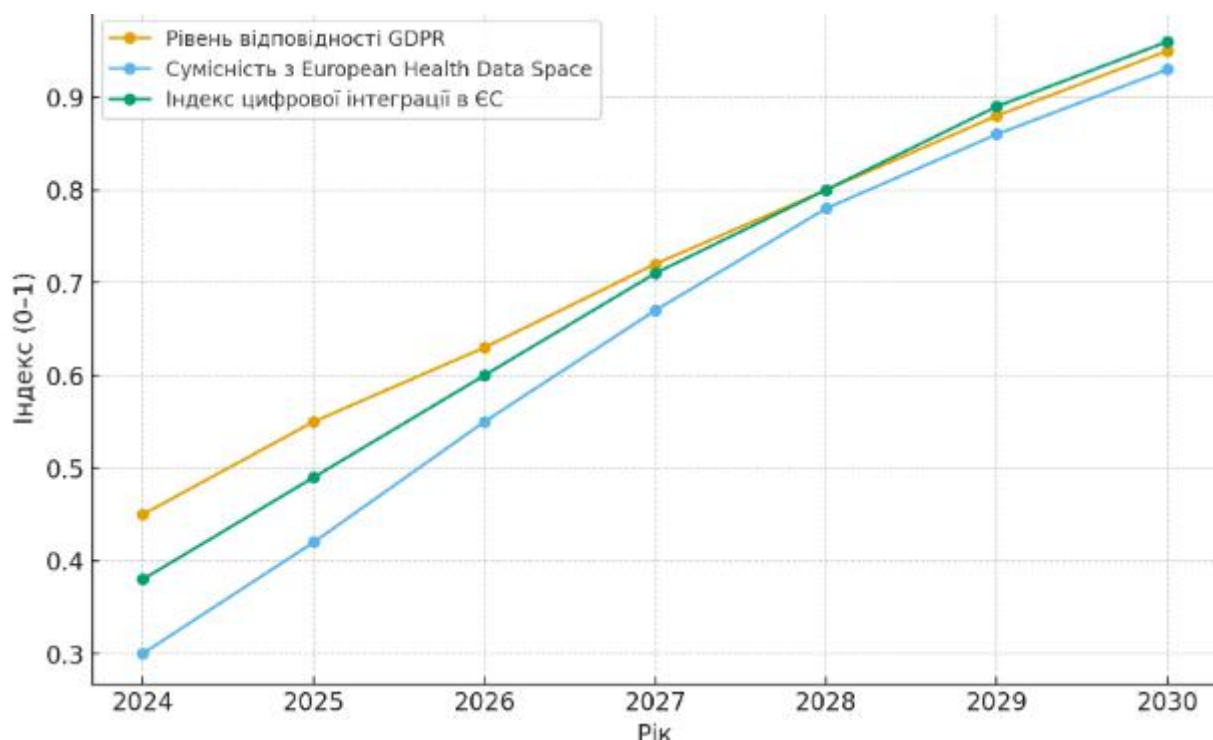

Рис. 3.4. Прогноз цифрової інтеграції України до єдиного ринку медичних даних ЄС (2024–2030 рр.)

Джерело: розроблено автором за даними [59].

На рисунку 3.4. представлено прогнозну динаміку інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС у сфері охорони здоров'я на період 2024–2030 рр. В основу прогнозу покладено три ключові індикатори цифрової сумісності:

рівень відповідності українського законодавства вимогам GDPR, ступінь інтеграції з European Health Data Space (EHDS) та узагальнений індекс цифрової інтеграції.

Графік демонструє поступове зростання всіх трьох показників протягом прогнозованого періоду: відповідність вимогам GDPR підвищується з 0,45 у 2024 р. до 0,95 у 2030 р., що свідчить про майже повну адаптацію української системи захисту даних до європейських регуляторних стандартів. Аналогічно, показник сумісності з EHDS зростає з 0,30 до 0,93, що вказує на швидкий розвиток технічної інфраструктури eHealth і можливість повноцінного обміну медичними даними між Україною та країнами ЄС. Узагальнений індекс цифрової інтеграції демонструє зростання до рівня 0,96 у 2030 р., що підтверджує високий потенціал України для включення до європейського цифрового ринку охорони здоров'я.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було проведено всебічне дослідження перспектив розвитку міжнародних економічних відносин Національної служби здоров'я України, з урахуванням сучасних викликів, тенденцій євроінтеграції та потреб післявоєнного відновлення системи охорони здоров'я. Отримані результати дозволили сформулювати цілісне бачення того, що міжнародна економічна діяльність НСЗУ набуває дедалі більш стратегічного значення, визначаючи темпи та якість трансформації української системи охорони здоров'я.

Під час аналізу встановлено, що основними проблемами міжнародної взаємодії залишаються фрагментованість партнерських програм, недостатня інтеграція інструментів технічної допомоги в операційні процеси НСЗУ, обмежена ефективність використання зовнішніх ресурсів, а також потреба у підвищенні інституційної спроможності для управління розгалуженою мережею міжнародних проєктів. Особливо важливою проблемою є брак єдиної стратегічної моделі зовнішнього співробітництва, яка б дозволила системно

координувати партнерів, усувати дублювання функцій та підвищувати прогнозованість міжнародного фінансування. Усе це потребує формування нової архітектури міжнародних економічних відносин НСЗУ, яка відповідатиме вимогам європейського ринку та стандартам цифрового, фінансового й управлінського регулювання.

На основі проведеного дослідження сформовано стратегічні напрями удосконалення міжнародної економічної діяльності НСЗУ, що передбачають комплексний підхід до модернізації механізмів співробітництва. Визначено, що перспективними для розвитку є: поглиблення партнерств з Європейською комісією, ВООЗ, ПРООН та профільними агенціями ЄС; розширення участі у програмах Twinning, TAIEX та EU4Health; впровадження стандартів Health Technology Assessment (HTA); зміцнення аналітичної та цифрової інфраструктури; підвищення прозорості стратегічного планування та формування багаторічних бюджетних прогнозів. Запропоновані напрями не лише покращують якість співпраці, але й формують основу для довгострокової інтеграції України у європейський ринок медичних послуг.

Важливим результатом роботи стало обґрунтування моделі підвищення ефективності міжнародної діяльності НСЗУ, що поєднує організаційні, економічні та цифрові елементи. Модель передбачає створення координаційного офісу міжнародної діяльності, впровадження інтегрованої інформаційної платформи моніторингу міжнародних проєктів, використання коефіцієнта ефективності K_e для оцінювання результативності та активізацію участі НСЗУ в європейських політичних та експертних платформах у сфері охорони здоров'я. Застосування цієї моделі створює передумови для підвищення прозорості управління зовнішніми ресурсами, посилення відповідності європейським стандартам та формування довгострокової стійкості системи фінансування медичних послуг.

Проведений аналіз підтверджує, що НСЗУ має значний потенціал для подальшого зміцнення своєї ролі у міжнародному просторі охорони здоров'я. Розвиток партнерств, цифровізація, удосконалення управлінських механізмів,

підвищення інституційної спроможності та цілеспрямоване впровадження міжнародних стандартів є ключовими чинниками, які дозволять підвищити ефективність системи державних фінансових гарантій.

Таким чином, перспективи розвитку міжнародних економічних відносин НСЗУ визначаються не лише потребами внутрішньої реформи, а й стратегічною метою — повноцінною інтеграцією України до європейського ринку медичних послуг та глобальної системи охорони здоров'я. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню результативності використання міжнародних ресурсів, посиленню стійкості фінансової моделі НСЗУ та формуванню сучасної, конкурентоспроможної системи охорони здоров'я, здатної забезпечити населення якісними та доступними медичними послугами відповідно до міжнародних стандартів.

Розширений аналіз прогнозу цифрової інтеграції України до європейського простору охорони здоров'я засвідчує, що цифрова трансформація медичного сектору може стати одним із ключових каналів поглиблення міжнародних економічних відносин та зміцнення інституційної стійкості системи охорони здоров'я України. Зростання рівня відповідності GDPR, розвиток цифрової сумісності з European Health Data Space та впровадження стандартів електронної взаємодії створюють передумови для включення України до трансєвропейських систем обміну даними.

Отримані тренди вказують на те, що до 2030 року Україна зможе досягти рівня інтеграції, порівнянного з окремими державами-членами ЄС, що є важливою умовою розширення міжнародних проєктів, спільних досліджень та залучення зовнішнього фінансування. Зокрема, гармонізація з вимогами GDPR та EHDS дозволить НСЗУ та медичним закладам України брати участь у програмах трансєвропейського обміну медичними даними, отримувати аналітичну та технічну підтримку, а також долучатися до спільних європейських медичних ініціатив.

Крім того, цифрова інтеграція передбачає низку економічних вигід:

- зменшення адміністративних витрат за рахунок автоматизації процесів;

- усунення дублювання даних та оптимізацію маршруту пацієнта;
- підвищення ефективності використання інвестицій і міжнародної допомоги;
- розширення можливостей для приватного сектору та інноваційних компаній.

Таким чином, цифровий вимір міжнародного співробітництва стає однією з найперспективніших сфер розвитку системи охорони здоров'я України, забезпечуючи довгострокові стратегічні переваги, прискорення євроінтеграційних процесів і формування конкурентоспроможної моделі медичного управління, що відповідає стандартам Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було здійснено комплексне теоретичне, аналітичне та прикладне дослідження міжнародних економічних відносин у сфері охорони здоров'я України з акцентом на діяльності Національної служби здоров'я України як ключового інституційного елемента державної політики у галузі медичного фінансування. Отримані результати дозволили сформулювати цілісне бачення ролі НСЗУ в міжнародній взаємодії, оцінити ефективність залучення зовнішніх ресурсів, визначити системні проблеми та обґрунтувати можливі напрями підвищення результативності міжнародного співробітництва.

Проведене теоретичне дослідження підтвердило, що міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я формуються під впливом глобалізації, інтеграційних процесів, розвитку міжнародних організацій та поширення інноваційних моделей фінансування систем охорони здоров'я. Було визначено структуру та особливості економічної взаємодії держав, транснаціональних корпорацій, міжнародних фінансових інституцій та регуляторних органів у медичній галузі. Аналіз наукових підходів продемонстрував, що ефективність міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я значною мірою залежить від рівня інституційної спроможності національних агентств, прозорості фінансових потоків, розвитку цифрових систем та впровадження механізмів оцінки ефективності витрат.

Проведений аналіз діяльності НСЗУ дозволив встановити, що у 2020–2024 роках міжнародна взаємодія стала ключовим драйвером модернізації галузі. Міжнародні партнери — Європейська комісія, Світовий банк, ПРООН, ВООЗ, USAID та інші — забезпечили значний обсяг фінансової та технічної підтримки, спрямованої на розвиток цифрової інфраструктури, вдосконалення аналітичних інструментів, зміцнення інституційної спроможності та реформування механізмів фінансування медичних послуг. Динаміка

міжнародної допомоги засвідчила суттєве зростання інвестицій, що уможливило запуск низки стратегічних проєктів, включаючи цифровізацію eHealth, реформування Програми медичних гарантій та впровадження стандартів фінансування, орієнтованих на результат.

Оцінка економічної ефективності міжнародного співробітництва засвідчила позитивні тенденції: підвищення прозорості бюджетних процесів, зниження адміністративних витрат, зростання якості аналітики та прогнозування у сфері медичного фінансування. Розрахований коефіцієнт ефективності міжнародного фінансування (K_e) продемонстрував, що темпи зростання результативності проєктів залишаються стабільними, а структурні зміни, які відбуваються в системі охорони здоров'я, формують довгостроковий позитивний ефект. Водночас виявлено низку проблем, зокрема недостатню інтегрованість деяких міжнародних програм у національну архітектуру управління, нерівномірність фінансування та обмеженість механізмів оцінки результативності на рівні закладів охорони здоров'я.

У рамках дослідження було ідентифіковано основні проблеми міжнародної економічної діяльності НСЗУ: фрагментованість даних, недостатню системність координації з міжнародними установами, ризики затримок у впровадженні цифрових рішень та обмежену відповідність окремих процедур європейським стандартам. На основі цих висновків сформовано комплекс стратегічних напрямів удосконалення, що включають розвиток інтегрованої цифрової екосистеми, посилення методологічної узгодженості міжнародних програм, підвищення прозорості та підзвітності, розширення інструментів фінансування, орієнтованого на результат, та створення інституційно стійкої моделі співпраці з міжнародними донорами.

Наукову новизну магістерської роботи становить запропонована модель підвищення ефективності міжнародних економічних відносин НСЗУ, що базується на комплексному поєднанні економетричного аналізу, результативно-орієнтованих механізмів фінансування та багаторівневої координації з міжнародними партнерами. У моделі враховано потреби післявоєнного

відновлення, вимоги євроінтеграції, необхідність розвитку стійких фінансових інструментів та забезпечення прозорості управлінських рішень.

Запропонований підхід дозволяє підвищити ефективність використання міжнародних ресурсів, оптимізувати структуру зовнішнього фінансування та забезпечити адаптацію системи охорони здоров'я України до стандартів ЄС.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання органами державного управління, зокрема НСЗУ та Міністерством охорони здоров'я, при плануванні міжнародних проєктів, розробленні стратегічних документів, модернізації Програми медичних гарантій та формуванні довгострокової політики у сфері медичного фінансування. Запропоновані у роботі рекомендації можуть бути використані при оптимізації співпраці з міжнародними організаціями, підготовці технічних завдань для донорських проєктів та розробленні інструментів моніторингу і оцінки ефективності міжнародної підтримки.

Узагальнюючи, результати дослідження дозволяють стверджувати, що міжнародні економічні відносини у сфері охорони здоров'я є критично важливими для розвитку України, а діяльність НСЗУ відіграє визначальну роль у формуванні сучасної моделі фінансування медичних послуг. Поглиблення партнерства з міжнародними інституціями, впровадження ефективних управлінських інструментів та стратегічне залучення інвестицій створюють умови для становлення стійкої, технологічно розвиненої та орієнтованої на результат системи охорони здоров'я, що відповідає європейським принципам доступності, якості та фінансової захищеності пацієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. World Trade Organization (2022). World Trade Statistical Review. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtsr_2022_e.htm
2. OECD (2023). Pharmaceutical Markets and Innovation in Globalization. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1116323>
3. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
4. World Bank (2021). Ukraine: Emergency COVID-19 Response Project. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://documents1.worldbank.org/curated/en/305781641931830253/pdf/Ukraine-Emergency-COVID-19-Response-and-Vaccination-Project-Additional-Financing.pdf>
5. WHO (2022). Global Health Workforce Report. URL: <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/health-workforce>
6. European Commission (2023). EU4Digital Health Initiative Report. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/7/oj/eng
7. «Роль Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я у вирішенні глобальних проблем охорони здоров'я» URL: <https://periodicals.karazin.ua/apmm/issue/view/1080>
8. «Глобалізація та інтернаціоналізація в охороні здоров'я» URL: https://pubhealth.med.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Lecture-3-Healthcare-systems.pdf?utm_source=chatgpt.com
9. «Міжнародні організації в забезпеченні охорони здоров'я» URL: https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/m-organiz_v1_gr-zd19.docx?utm_source=chatgpt.com
10. Аналітична довідка МОЗ України щодо стану охорони здоров'я (2023 р.). URL: https://moz.gov.ua/uploads/1/5695-zvit_2023.pdf

- 11.Європейська комісія. Health Systems in Transition (HiT) – Ukraine health system review URL: <https://eurohealthobservatory.who.int>
12. «Міжнародно-правове регулювання співробітництва у галузі охорони здоров'я» URL: https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/380c4b2d-630f-42c4-be72-ec4f86a0e55b/download?utm_source=chatgpt.com
- 13.Аналітичні звіти Центру економічної стратегії (ЦЕС) URL: <https://ces.org.ua>
- 14.Всесвітня організація охорони здоров'я. Офіційний сайт. URL: <https://www.who.int/ukraine>
- 15.Світовий банк в Україні. Офіційний сайт. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
- 16.Міністерство охорони здоров'я України. Міжнародна співпраця. URL: <https://moz.gov.ua>
- 17.Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 № 2168-VIII.
- 18.Офіційний сайт Національної служби здоров'я України. URL: <https://nszu.gov.ua>
- 19.WHO Ukraine. Annual report on cooperation with the Ministry of Health and the NHSU, 2023.
- 20.World Bank. Health Financing Reform in Ukraine: Progress and Prospects. Washington, 2023.
URL:<https://www.worldbank.org/en/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-ground-work-for-reconstruction-in-the-midst-war>
- 21.European Commission. EU4Health Programme – Support to Ukraine Health Sector. Brussels, 2024. URL: https://health.ec.europa.eu/internationalcooperation/eu-ukraine-solidarity-and-cooperation-health_en
- 22.Twinning & TAIEX Reports, European Commission. Institutional Building in Health Sector of Ukraine, 2023.
- 23.Ministry of Health of Ukraine. International Technical Assistance Projects Overview, 2023.

- 24.USAID Ukraine. Health Reform Support Project Annual Report 2024. Kyiv, 2024. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://patients.org.ua/wp-content/uploads/2025/04/annual-report-pofu-2024.pdf>
- 25.UNDP Ukraine. Sustainable Health Financing for Resilience and Recovery, Kyiv, 2023.
- 26.WHO. Value-Based Healthcare Approaches in Eastern Europe: Comparative Report, Geneva, 2023. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10843953/>
- 27.OECD. Health System Governance Review. Paris, 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2023_7a7afb35-en.html
- 28.WHO. Global Health Governance Framework. Geneva, 2022.
- 29.USAID. Health Reform Support Annual Report. 2024. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://oig.usaid.gov/sites/default/files/2024-12/0-000-25-001-C.pdf>
- 30.World Bank. Ukraine Digital Health Assessment. Washington, 2023.
- 31.UNDP Ukraine. Institutional Capacity Building Report. 2023. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-07/irh_annual_report_2023.pdf
- 32.European Commission. TAIEX & Twinning Health Projects Review. Brussels, 2024.
- 33.WHO Emergency Response Report: Ukraine. Geneva, 2023. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2024-9723-49495-74056>
- 34.IMF. Public Expenditure Review for Health Sector of Ukraine. 2023.
- 35.NICE. Cost-Effectiveness Analysis Guidelines. London, 2022.
- 36.USAID. Human Resources Development in Health Sector Report. 2024. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.hcwpolicylab.org/wp-content/uploads/2024/03/2016-National-Human-Resources-for-Health-Strategic-Plan-2016-2025-English-Version.pdf>

- 37.EU4Health. Integration of Ukraine's Health System into EU Norms. Brussels, 2023.
- 38.OECD. Value-Based Healthcare Models. Paris, 2022.
39. Ministry of Health of Ukraine. International Technical Assistance Projects Overview 2024. – Київ, 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/international-technical-assistance-in-ukraine/international-technical-assistance-coordination-in-ukraine>
40. World Bank. Serving People, Improving Health: Project Report. – Washington, 2023.
41. World Bank. Audit of Health Sector Reform Projects in Ukraine, 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590229623000011>
- 42.eHealth Ukraine. Annual Report on Digital Transformation of Health Financing System, 2024. – Київ, 2024.
43. European Commission. EU4Health Programme – Ukraine Country Report 2024. – Brussels, 2024. URL: https://health.ec.europa.eu/internationalcooperation/eu-ukraine-solidarity-and-cooperation-health_en
- 44.Ministry of Finance of Ukraine. Budget Execution Report 2024. – Київ, 2024. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mof.gov.ua/storage/files/Budget-2024_Eng.pdf
- 45.WHO. Public Spending Efficiency in Health Systems: European Region Overview. – Geneva, 2023. URL: <https://iris.who.int/handle/10665/381942>
- 46.USAID Ukraine. Health Reform Support Project Annual Report 2024. – Київ, 2024.
- 47.National Health Service of Ukraine. Open Data Dashboard Statistics 2024. URL: <https://nszu.gov.ua>
- 48.WHO Ukraine. Population Satisfaction Survey with Healthcare Services 2024. – Kyiv, 2024.
- 49.Ministry of Health of Ukraine. International Technical Assistance Projects Overview 2024. – Київ, 2024. : <https://www.kmu.gov.ua/en/international-technical-assistance-in-ukraine/international-technical-assistance-coordination-in-ukraine>

50. National Health Service of Ukraine. Open Data Dashboard Statistics 2024. URL: <https://nszu.gov.ua>
51. European Commission. EU4Health Programme – Ukraine Country Report 2024. – Brussels, 2024.
52. WHO Ukraine. Public Spending Transparency and Efficiency Report 2024. – Kyiv, 2024. URL: <https://www.who.int/europe/news/item/20-11-2024-joint-who-world-bank-report-outlines-steps-for-ukraine-to-strengthen-financing-of-health-system-improving-equity-and-efficiency>
53. USAID Ukraine. Health Reform Support Project Annual Report 2024. – Київ, 2024.
54. Національна служба здоров'я України. Річний звіт за 2024 рік. — Київ: НСЗУ, 2025.
55. WHO Country Office in Ukraine. Health Financing Reform Progress Report 2024. — Geneva: WHO, 2024. URL: <https://www.who.int/europe/news/item/06-07-2023-one-year-of-health-emergency-support-in-ukraine-who-ukraine-launches-its-annual-report>
56. World Bank. Health System Recovery Support Project for Ukraine: Implementation Report. — Washington: World Bank, 2024.
57. OECD. Health at a Glance: Europe 2024. — Paris: OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-europe-2024_b3704e14-en.html
58. World Bank. Ukraine Health Program Overview, 2024. URL: <https://worldbank.org>
59. OECD. International Investment in Healthcare Systems: Trends and Challenges, 2023.
60. EU Delegation to Ukraine. EU4Health Initiative Report, 2024. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf
61. USAID Ukraine. Annual Health Sector Report, 2024.
62. Міністерство охорони здоров'я України. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. URL: <https://moz.gov.ua/uk/strategija>

63. Міністерство охорони здоров'я України. Звіт про міжнародну технічну допомогу, 2024 р. URL: <https://moz.gov.ua/uk/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga>
64. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1101 «Про утворення Національної служби здоров'я України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF>
65. WHO. Health Financing for Universal Coverage: Efficiency Metrics and Policy Tools. Geneva, 2023.
66. OECD. International Health Cooperation and Data Integration Strategies. Paris, 2024. URL: https://www.marshmma.com/us/insights/details/healthcare-risk-report.html?utm_source=google-ads&utm_medium=paid&utm_term=ntl&utm_content=healthcarerisk&utm_campaign=ntl-healthcare-risk-googlelead-2025
67. Smith J. Efficiency of Foreign Aid in Health Sector Reforms. Oxford University Press, 2020. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/03043754251379159>
68. World Bank. Digital Health Program for Ukraine. Washington, 2023.
69. WHO. Ukraine Health System Resilience Assessment. Geneva, 2023.
70. European Commission. Health Systems Integration Report. Brussels, 2023. URL: chrome-extension://efaidnbmninnibpcjpcglclefindmkaj/https://health.ec.europa.eu/system/files/2023-12/state_2023_synthesis-report_en.pdf
71. WHO Regional Office for Europe. Strategic Collaboration in Health Governance. Copenhagen, 2022. URL: <https://www.who.int/europe/about-us/governance/regional-committee/session-archives/71st-session-of-the-who-regional-committee-for-europe>
72. OECD. Health Financing Reform Tools for Europe. Paris, 2023. URL: https://eubudget.europarl.europa.eu/en/?&at_campaign=2025-Economy&at_medium=Google_Ads&at_platform=Search&at_goal=TR_G&at_advertiser=Webcomm&at_topic=MFF&at_location=FR&gad_source=1&gad_campaignid=23095725299&gbraid=0AAAABBTTrHUKH89lvTtTik1oNW6Zm0Tvme&gclid=Cj0KCQiA6NTJBhDEARIsAB7QHD0r9-awzLqoSK72lSncXFjGFRUKAkTvg4NgDnzbW10gjoZypeGudlIaAlo-EALw_wcB
73. ECDC. Digital Health Infrastructure in Partner Countries. Stockholm, 2023.

- 74.EU Twinning Programme. Annual Review of Cooperation with Ukraine. Brussels, 2024. URL: <https://unece.org/media/press?f%5B0%5D=program%3A1014>
- 75.EU4Health Programme Report. European Commission, 2024. URL: https://health.ec.europa.eu/publications/commission-report-interim-evaluation-eu4health-programme-2021-2024_en
- 76.UNDP. Institutional Strengthening of Health Systems in Ukraine. New York, 2023. URL: <https://iris.who.int/bitstreams/93c2837b-9207-4667-9c93-849a14770fbc/download>
- 77.World Bank. Evaluation of Health Financing Reforms in Ukraine. Washington, 2024. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062725083010231/pdf/P177367-168cec7e-a40b-4a30-9def-39c8f52a3926.pdf>
- 78.European Union Agency for Fundamental Rights. GDPR Compliance in Health Data. Vienna, 2022. URL: <https://fra.europa.eu/de/publication/2024/gdpr-experiences-data-protection-authorities?page=2>